

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

M. ÖZEL VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 14350/05, 15245/05 ve 16051/05)

KARAR

STRAZBURG

17 Kasım 2015

*İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde
kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.*

Özel ve diğerleri / Türkiye davasında,*Başkan*

Paul Lemmens,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Egidijus Kūris,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm"), Daire olarak toplanarak, 20 Ekim 2015 tarihinde gerçekleştirilen müzakerelerin ardından yukarıda belirtilen tarihte aşağıdaki kararı vermiştir

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (14350/05, 15245/05 ve 16051/05 No.lu) davanın temelinde, Türk vatandaşları olan Mehmet Özel, İsmail Erdoğan, Ali Kılıç, Salim Çakır, Betül Akan, Menekşe Kılıç, Güher Erdoğan ve Şehriban Yüce (Ergüden) ("başvuranlar") (Özel ve Akan ile ilgili olarak, 16 Nisan 2005), 22 Nisan 2005 (Bay Erdoğan ve Kılıç, Bayan Kılıç, Erdoğan ve Yüce (Ergüden) ile ilgili olarak, başvuru No. 15245/05) ve 24 Nisan 2005 (Çakır ile ilgili olarak, başvuru No. 16051/05) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları üç başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuran Özel ve Akan, İstanbul Barosu'na bağlı olan Avukat F. Saraç tarafından temsil edilmişlerdir. Başvuran Çakar ise, İstanbul Barosu'na bağlı olan Avukat U. Yılmaz tarafından temsil edilmiştir. Diğer başvuranlar, İstanbul Barosu'na bağlı olan Avukat R.P. Şat tarafından temsil edilmişlerdir.

Türk Hükümeti (“Hükümet”), kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar, ceza davasının hakkaniyete uygun olmaması, bu davanın aşırı uzun sürmesi (Sözleşme'nin 6. maddesi), etkin başvuru yollarının bulunmaması (Sözleşme'nin 13. maddesi) nedeniyle yakınlarının yaşam haklarının ihlal edilmesinden (Sözleşme'nin 2. maddesi) şikâyet etmektedirler. Öte yandan başvuranlar, Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokol'ün 1. maddesini ileri sürmektedirler.

4. Başvurular, 21 Ekim 2009 tarihinde, Hükümete tebliğ edilmişlerdir.

5. Daire Başkanı, 28 Ağustos 2014 tarihinde, tarafları olaylarla ilgili olarak ek bilgiler sunmaya davet etmiştir (İçtüzüğün 54. maddesinin a) bendi).

OLAY

I. DAVANIN KOŞULLARI

6. Başvuranlar Mehmet Özel, Ali Kılıç, İsmail Erdoğan, Salim Çakır, Betül Akan, Menekşe Kılıç, Güher Erdoğan ve Şehriban Yüce (Ergüden), sırasıyla 1974, 1955, 1938, 1954, 1960, 1956, 1927 ve 1966 doğumludurlar.

A. Başvuranların Yakınlarının Ölüm Koşulları

1. Çınarcık'ta İnşa Edilen Binalar

7. Çınarcık Belediye Meclisi, Ekim 1994 tarihinde toplanmış ve parsel 1 ada 987 ve parsel 1 ada 1257 üzerinde Kocadere'de bulunan binaların inşa edilmesi için gayrimenkul müteahhitlerine verilen altı katlı binaların inşa edilmesi iznine yönelik kararı kabul etmiştir. Belediye Meclisi görüşmelerinin belirtildiği bu toplantı tutanağının 7. ve 8. sayfaları özellikle şu şekildedir:

“H.D.: (...) 17.10.1994 tarihli belediye meclis toplantısı sırasında, belirlenen bölgede Kocadere'de altı katlı binalar kaydedilmiştir. Bu bölgede, K.P.'ye ait şantiyede [daha önce yapılan altı katlı binalar] bulunuyordu. Bölgede yapılan keşif [sirasında] Kocadere'de altı katlı diğer iki binanın bulunduğu tespit edilmiştir. Verdiğimiz kararın yeterli olmadığı kanaatindeyim. Dolayısıyla, altı katlı binaların şantiye alanları için belirlenen bölgenin değiştirilmesini talep ediyorum (...)

Belediye Başkanı: (...) 17.10.1994 tarihli toplantı sırasında dile getirdiğim gibi, arkadaşımız geçmişte yapılan hatalara karşmaksızın tamamlanan altı katlı binaların inşa edilmesinin yasallaşmasını önermektedir (...) Haziran tarihli toplantıda daha önce belirtmişim ve tekrar ediyorum, geçmişte yapılan hatalara karşmaksızın onları düzeltelim. Hataların işlendiğini kabul ediyorum. Ancak bu andan itibaren, hiç kimse bir kat daha inşa edemeyecek, buna izin vermeyeceğiz. Ancak bu hatayı biz yapmadık. [Belediyeye] geldiğimizde durum daha önce bu şekildeydi.

N.P. : Başkanım, söz konusu bölgede altı katlı binalar inşa edilmiştir. Hangi hakla ve bizler inşaatçılara prim öderken (...) V.G. söz konusu bölgede altı katlı binalar inşa edebilir (...) kendisi kimden izin aldı? (...) kendisinin “pisliklerini temizlemeye” mecbur değilim. [bu yapıların] betonla çevrilmesine Haziranda karar verdik. Bu yapılar yıkılsın (...) Belediye, Kocadere'deki bütün bölgelerin planlarını gözden geçirsın ve altı katlı binalara ruhsat versin (...)

Y.B. : Yeni belediye yedi aydır hizmet vermektedir. Tespit tutanağı ve para cezası verilmesi için K.P. ve V.G.'ye ait binaların bulunduğu bölgeye gidildi mi? Bu zamana kadar neler yapıldı?

Belediye Başkanı: Davaları hala devam etmekte. Hâlihazırda [yapıları] yasal değil. Beş-altı katlı binalar inşa ettiler ve bu yasal değil (...) Biz bu binaların yapılmasına izin vermedik. İki veya üç bina bulunmakta. Ya altı katlı binalara izin verilecek ya da yıkılmalarına (...) bana sorarsanız, bu durumun vaktiyle önlenmesi gerektiğini dile getirirdim (...) bu pisliğe karışmayalım, altı katlı binaların yapımına izin verelim ve bu hatayı düzeltelim. Bundan sonra, bu tür yapılara izin vermeyiz (...)

Y.B. : Başkanım, sorularıma yanıt alamadım. Yedi ay boyunca bu binalar ile ilgili olarak neler yapıldı?

Belediye Başkanı: Daha önce belirttiğim gibi, davaları devam etmektedir. İnsanlar, tespitte bulunmak için ikamet yerlerinden gelmişlerdir ve belediye tarafından para cezaları verilmiştir. Öte yandan iki yüz veya üç yüz Türk Lirası para cezası vermeden (...) bu binalar (için) ruhsat vermeyiz (...)

(...)

M.P. : Başkanım, atıfta bulunduğunuz para cezası sorunun ikinci aşamasıdır. Başkan olarak sorumluluğunuza [bağlı] olan ilk aşamanın İmar hakkında 3194 sayılı Kanunu'nun 32. maddesinin uygulanması olduğunu hatırlattım. Bu kanuni hükmün uygulanmasında, ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur. Altı aydır hizmet veriyorsunuz, bu yükümlülüğü yerine getirdiniz mi?

Başkan: (...) tekrar ediyorum, bu yapılara izin vermedim. (...) göreve başladığımda, binalar tamamlanmış çatılar yapılmıştı.

(...)"

8. Bir Çınarcık sakini, 8 ve 12 Haziran 1995 tarihlerinde, V.G. şirketi tarafından Çınarcık Belediyesi sınırları içerisinde inşa edilen yapıların yasaya aykırı niteliğinden şikâyet ederek Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğüne başvurmuştur.

9. Çınarcık Belediye Meclisi, 13 Ekim 1995 tarihinde toplanmıştır. Bu vesileyle, Belediye Fen İşleri Müdürü, belediyenin imar planı koşullarının

düzeltilebileceğine dair meclis üyelerini bilgilendirmiştir. Bu konuda, belediye meclisinin görüşmelerinin belirtildiği tutanak şu şekildedir:

“Belediye Fen İşleri Müdürü: Başkanım, ruhsatın verildiği yapılara katların eklenmesine ilişkin imar planının yönetmelik hükümlerini hatırlatmak isterim. Yönetmeliğe göre, bu tür bir ekleme için iki koşula riayet edilmelidir: ilki, caddenin genişliği ikincisi ise teknik ve sosyal altyapı ile ilgilidir. Hâlbuki bu iki koşulun, katların eklenmesiyle ilgili olarak yapılan taleplerde yerine getirilmediğine dair meclisi bilgilendiriyorum.

(...)

Yönetmelik koşullarına riayet edilmemesi, cezai yaptırım gerektirmektedir (...) karar vermek size kalmış (...)

Belediye Meclisi, görüşmeleri sonucunda belediyenin birçok imar planının düzeltilmesi talebini haklı bulmuştur.

10. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı (“İskan Bakanlığı”), 4 Ekim 1996 tarihinde, Yalova Valiliğini, söz konusu belediyenin, Şehircilik Hakkında Yönetmeliğe aykırı inşa edilen yapılara karşı gerekli yasal tedbirleri alması konusunda talepte bulunmaya, söz konusu belediye tarafından alınan tedbirlere uymaya ve yukarıda belirtilen müdürlüğe başvuran Çınarcık sakinini de bilgilendirmeye davet etmiştir.

11. Belediye Meclisi, 7 Ekim 1996 tarihinde, daha önce inşa edilen binalar için kat sayısının beşten altı kata çıkarılmasına izin verilmesini kabul etmiştir.

12. İskân Bakanlığı, 30 Mayıs 1997 tarihinde, söz konusu yapılar ve gayrimenkul müteahhitleri hakkında, Yalova Valiliğinden, İmar Kanunu’nun 32. ve 42. maddelerinde öngörülen tedbirlerin acilen alınması talebinde bulunmuştur (bk. ilgili iç hukuk, yukarıda 134. paragraf).

13. Yalova Valiliği tarafından, 18 Ağustos 1997 tarihinde, bu yöndeki kararın söz konusu belediyeye iletilmesine rağmen, belediyenin herhangi bir tedbir almaktan sakındığı yönünde İskân Bakanlığı’na bilgi verilmiştir.

14. İskân Bakanlığı, 15 Eylül 1997 tarihli bir yazıyla Yalova Valiliğini, belediyenin bu kararlara uyması için ve İmar Kanunu uyarınca hükümlere riayet etmeyenlere karşı tedbirlerin alınmaması nedeniyle son kez uyarıda bulunması için davet etmiştir.

15. İskân Bakanlığı, 15 Ekim 1998 tarihinde, özellikle Yalova Valiliğine, İmar Kanunu'nun 32. maddesinin, inşaat ruhsatına uygun olmayan yapıların yasallaşması için imar planının düzeltilmesine imkân sağlamadığını, ancak aksine bu yöndeki eksikliklerin giderilmesini zorunlu kıldığını hatırlatmıştır.

2. 17 Ağustos 1999 Tarihli Deprem ve Çınarcık'ta Bulunan Binaların Yıkılması

16. Marmara denizinin kıyısında bulunan İzmit bölgesi, 17 Ağustos 1999 tarihli gecede, Richter ölçeğinde 7,4 şiddetinde bir deprem ile sarsılmıştır. Bu deprem, Türkiye'de son yılların en ölümcül depremlerinden biri olmuştur. Resmi rakamlara göre, 17.480 kişi hayatını kaybetmiş, 43.953 kişi ise yaralanmıştır¹.

17. Çınarcık ilçesinde, on tanesi *Çamlık sitesi*² ve *Kocadere sitesi*³ olarak adlandırılan bölgelerde yer alan on yedi bina yıkılmıştır. Bu sitelerde, ikâmet yerlerinin yıkılması nedeniyle 195 kişi hayatını kaybetmiş olup yüzlerce kişi yaralanmıştır.

18. B. Akan ve M. Özel'in anneleri olan Seher Özel, Ş. Yüce'nin (Ergüden) ebeveynleri Mehmet ve Şadiye Yüce, A. ve M. Kılıç'ın oğulları Hasan Kılıç, İ. ve G. Erdoğan'ın oğulları Kazım Erdoğan ve S. Çakır'ın oğlu Can Çakır, depremin meydana geldiği sırada buldukları Çınarcık

¹ Aynı kaynaklara göre, 13.600 bina, yani 285.211 ev ve 42.902 işyeri yıkılmıştır.

² *Çamlık* bölgesinde, söz konusu yapılar parsel 1 Ada 1927/15-1, E blok, 1649/15-, parsel 2, C ve D blok ve 1648/15-1, A, C, D ve E blokta bulunmaktadır.

³ *Kocadere* bölgesinde söz konusu yapılar parsel 5 ile 1, D blok, 1256, 1257, 1258/3-2 Ada üzerindedir.

bölgesinde ikâmet yerlerinde göçük altında kalmışlardır. S. Çakır da, on saate aşkın bir süre boyunca göçük altında kalmıştır. Ş. Yüce (Ergüden) yaralanmış, ancak kızını göçük altından kurtarmıştır. B. Akan'ın kızı ise, saatlerce göçük altında kalmıştır.

19. Bursa Hastanesi doktoru tarafından düzenlenen 18 Ağustos 1999 tarihli sağlık raporuna göre, S. Çakır müşahede altında tutulmuştur. S. Çakır'ın vücudunun farklı bölgelerinde birçok yanığın bulunduğu, genel vucüt travması geçirdiği ve nefes almada zorluk çektiği tespit edilmiştir.

20. Yalova Cumhuriyet savcısı, 24 Ağustos 1999 tarihinde, teknik bilirkişiler Emniyet Müdürlüğü'nde görevli polis memurları ile birlikte Çınarcık'a gitmişlerdir. Aynı gün, 1648/15-1, parsel 7, C, D ve E blokları, 1649/15-1, parsel 3 ve 1927/15-1, parsel 1, E blok ile ilgili olarak *Çamlık* sitesi hakkında olay tespit tutanakları düzenlenmiştir. Özellikle bu tutanaklarda, deprem ile sarsılan veya yıkılmış olan yapılar üzerinde incelemelerde bulunan bilirkişilerin, diğerlerinin yanı sıra, betonda midye kabuklarının bulunduğunu, yapının inşa edilmesi sırasında kullanılan malzemenin özünde deniz kumu olduğunu ve dolayısıyla çimentonun bağlayıcı etkisini kaybettiğini tespit ettikleri anlaşılmaktadır.

21. Yalova Cumhuriyet savcısı ve teknik bilirkişiler, 25 Ağustos 1999 tarihinde, *Kocadere* sitesine gitmişlerdir. Aynı gün, ilgililer parsel 1 ada 1258/3-2, parsel 5 ada 1256/3-2, D blok ve parsel ada 1257/3-2 ilişkin tutanaklar düzenlenmişlerdir. Bu tutanaklardan, özellikle bilirkişilerin, deprem ile sarsılan veya yıkılan yapılar üzerinde incelemelerde buldukları ve diğerlerinin yanı sıra, betonda midye kabuklarının bulunduğunu, betonun granülometresinin fazla etkin olmadığını, betonun temizlenmediğini, kolon hizasında desteklerin yeterince sağlamlaştırılmadığını ve desteklerin aşınması nedeniyle demirin beton ile kaynaşmadığını tespit ettikleri anlaşılmaktadır.

22. Öte yandan B. Akan, 13 Eylül 1999 tarihinde, delillerin değerlendirilmesi ve bu bağlamda sorumluların tespit edilmesi çerçevesinde,

annesinin yıkıntılar içerisinde hayatını kaybetmiş olduğu *Çamlık* sitesinde parsel 3 ada 1649-15/1 üzerinde bulunan binaların yıkılma nedeninin Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından belirlenmesi talebinde bulunmuştur. Bu nedenle aynı gün bilirkişi incelemesi yapılmıştır.

23. Talep edilen bilirkişi raporu, 13 Ekim 1999 tarihinde düzenlenmiştir. Söz konusu bilirkişi raporu şu şekildedir:

“ (...)

d) Binanın yıkılmasının, yıkıntıların ve projenin incelenmesinin ardından tespit edilen eksiklikler.

1. Binanın yüksekliği bodrum katının zemin seviyesine yükseltilmesi ve zemin katına dönüştürülmesi nedeniyle 2, 80 m uzatılması.

2. Yapılan basınç bakımından, sağlamlılık hesaplarında herhangi bir inceleme yapılmaksızın (...) binanın temellerinin sağlamlığının zayıf olduğu temel, zemin seviyesine (bitkisel toprak) yükseltilmiştir.

3. Bina, projede öngörülen kat sayısına oranla bir kat daha eklenerek yükselmiştir (...)

4. Gerek varlığı depreme direnme gücünü büyük ölçüde artıran, planda öngörülen bodrum katı gerekse plana göre bodrum katını çevrelemesi gereken betonarme istinat duvarları yapılmamıştır.

5. [Yıkıntılar içerisinde bulunan] beton parçalarında tespit edilen midye kabukları, deniz kumunun ve çakıllarının elenmeksizin kullanıldığı ve bu durumun büyük ölçüde betonun direncinin azalmasına yol açtığı sonucuna varılmasına imkân sağlamıştır.

6. Betonun içerisindeki demir desteklerin aşınmaya eğilimli olduğu tespit edilmiştir. Deniz kumu ile çakıllarının yıkanmadığı ve deniz tuzunun demiri aşındırdığı sonucuna varılmıştır.

7. Yıkıntılar içerisinde bulunan parçalanmış kirişlerin, halkalar arasındaki 20 cm'lik mesafeye ve bazı yerlerde 30 cm olan iki direk arası mesafeye uyulmadığının değerlendirilmesine imkân sağlamıştır (...)

8. (...) [Malzeme] örnekleri üzerinde uygulanan basınç testleri, basınca karşı direnişin olması gerekeninden iki kat daha az önemli olduğunun tespit edilmesine imkân sağlamıştır.

Sonuç: (...) hiçbir teknik denetim yapılmaksızın bina inşa edilmiştir; projede kat sayısına oranla bina sahibinin talebi üzerine daire ve dükkân sayısının artırılması için ek bir kat eklenmiştir. Öte yandan belediyenin inşaat çalışmalarını durdurulması konusu düşündürmektedir. Dolayısıyla, binanın yüzeysel temelleri için ruhsat verilip-verilmediğinin araştırılması gerekmekte, zira ilk aşamasından itibaren projeye uygun bulunmamaktadır. Şayet durum bu şekilde ise, belediye için çalışan kişilerin bu ruhsatı verip-vermediklerinin tespit edilmesi ve Çınarcık Belediyesi tarafından oturma ruhsatının verilip-verilmediğinin araştırılması gerekir. Şayet bu oturma ruhsatı verilmiş ise ruhsatı imzalayan kişilerin kimliklerinin belirlenmesi gerekir. Diğer binaların Çınarcık Belediyesi'nin denetimi olmaksızın inşa edilmiş olması mümkündür. Çekilen fotoğraflar, aynı bölgede olan binaların zeminden itibaren yedi kat ve diğerlerinin ise iki kat olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla, mimari eşitsizliğinin nedenlerini ve hangi yönetmeliğin uygulandığını araştırmak gerekir”.

B. Gayrimenkul Müteahhidi Hakkında Yürütülen Ceza Davası

24. Yalova Cumhuriyet savcısı, 6 Eylül 1999 tarihinde, Çınarcık'ta yıkılan binaların gayrimenkul müteahhidi olan V.G.'nin ifadesini almıştır. V.G., dokuz yıldır gayrimenkul alanında mesleki faaliyetler yürüttüğünü belirtmiş ve *G. Arsa* şirketi ve V.G. ortakları adına birçok bina inşa ettiklerini eklemiştir. V.G., kendisinin inşa ettiği binalara ilişkin eksiklikler için sorumluluk üstlenmeyi kabul ettiğini, ancak yalnızca satışını sağladığı ve depremde hayatını kaybetmiş olan insanların ikâmet ettiği diğer binalar ile ilgili eksikliklere dair sorumluluk üstlenemeyeceğini dile getirmiştir. V.G., parsel 1 ada 1927/15-1, D blok, ada 1649/15-1, C blok ve parsel 3 ada 1649/15-1, D blokta bulunan binaların İ.K. ve Z.C. tarafından inşa edildiğini iddia etmektedir. V.G., yıkılan *Çamlık* sitesinde bulunan binaların kimin tarafından inşa edildiğini belirtebilecek bir durumda olmadığını ifade etmiştir. Öte yandan V.G., inşaat mühendisi ve mimar olmadığını, ancak bu konuda yetkili kişiler ile çalıştığını ve kendisine göre bu kişilerin sorumlu olarak değerlendirilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

25. V.G., aynı gün tutuklanmıştır.

26. Yalova Cumhuriyet Savcısı, 14 Eylül 1999 tarihinde, beş kişiyi, yani *Arsa Ofisi* ve *V.G.* kolektif şirket ortakları, V.G., C.G. ve Z.C. ile bu şirketin fen işlerinden sorumlu olan D.B. ve İ.K. hakkında iddianame düzenlemiştir. İlgililer, ihmalkârlık ve dikkatsizlik nedeniyle, bu konuda yürürlükte olan normlara riayet etmeksizin inşa ettikleri üç binanın yıkılmasıyla göçük altında kalan 166 kişinin ölümüne neden olmaları sebebiyle suçlanmışlardır. Birçok blokun yani ada 1927 E blok, ada 1649 C ile D blok ve ada 1648 A, C, D ve E blokun *Çamlık* mevkiinde Çınarcık'ta inşa edildiği ve *Hanburnu* mevkiinde ada 1256 ile 1258 üzerinde bulunan *Kocadere* sitesinde inşa edilen üç binanın tamamen yıkıldığı iddianameden anlaşılmaktadır. Öte yandan iddianamede, yıkılan binalardan örnek parçalar alan bilirkişilerin özellikle; söz kosunu binalarda kirişler ve kolonlar arasındaki birleşme yerinde bulunan halkaların sıkılmadığını, betonda midye kabuklarının bulunduğunu ve dolayısıyla bu durumun deniz kumunun ve çakılın kullanılması dikkate alındığında direncin zayıf olduğunu, kolon ve kirişlerin halkalarının arasındaki mesafenin 40 santime ulaşabileceğini ve bazı kolonlarda demir orantılarının yetersiz olduğunu tespit ettikleri anlaşılmaktadır.

27. Ceza davası, Yalova Asliye Ceza Mahkemesi önünde başlamıştır.

28. Yalova Asliye Ceza Mahkemesi, Eylül 1999 tarihinde, gıyaben İ.K., B.D. ve C.G.'nin tutuklanmasına karar vermiştir.

29. Z.C., 30 Eylül 1999 tarihinde tutuklanmıştır.

30. Yalova Cumhuriyet Savcısı, 6 Ekim 1999 tarihinde, V.G. hakkında yerel ve ulusal basında birçok makalenin yayımlandığı, çok sayıda kişinin hayatını kaybetmesi dikkate alındığında, gerek basın mensupları gerekse mağdurların yakınlarının duruşmada hazır bulunmalarının önem arz ettiği, duruşmaların gergin bir atmosferde gerçekleşebileceği, Yalova Cezaevi'nin depremin ardından kapatıldığı ve dolayısıyla tutukluların Bursa Cezaevi'nde buldukları, davaya katılacak olan kişilerin sayısı dikkate alındığında duruşma salonunun dar gelebileceği, kaçırılma veya suikast riskinin

meydana gelebileceği, güvenlik güçleri tarafından alınacak olan önleyici tedbirlerin yetersiz kalabileceği ve davanın diğer bir mahkemede görülmesinin daha uygun olacağını tespit edildiği yönünde bilgi vermek için Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'ne bir yazı göndermiştir.

31. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, 14 Ekim 1999 tarihinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan, dava sırasında kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 14. maddesi *in fine* uyarınca, davanın Yalova Asliye Ceza Mahkemesi yerine diğer bir Asliye Ceza Mahkemesi tarafından görülmesi talebinde bulunmuştur.

32. Yalova Asliye Ceza Mahkemesi önünde dava başlamadan önce, 15 Ekim 1999 tarihinde, konuyla ilgili başvuru Yargıtay davanın ve sanıkların güvenliği nedeniyle, dava dosyasının Konya Asliye Ceza Mahkemesi'ne⁴ gönderilmesine karar vermiştir.

33. Bunun üzerine, Yalova Asliye Ceza Mahkemesi, 19 Ekim 1999 tarihinde, dava dosyasını Konya Asliye Ceza Mahkemesi'ne göndermiştir.

34. S. Çakır, 20 Ekim 1999 tarihinde, müdahil taraf olarak davaya katılma talebinde bulunmuştur. Öte yandan, B. Akan ve M. Özel, aynı gün, müdahil taraf olarak davaya katılma talebinde bulunmuş ve medeni haklarını saklı tuttıklarını belirtmişlerdir.

35. İ. ve G. Erdoğan, A. ve M. Kılıç benzer taleplerde bulunmuşlar ve S.Çakır ise talebini yinelemiştir.

36. S. Çakır, 20 Kasım 1999 tarihinde, V.G.'nin ve ortaklarının mahkûm edilmesi talebinde bulunduğu bir dilekçe sunmuş ve maruz kaldığı kanaatine vardığı maddi ve manevi tazminatlar ile ilgili olarak, medeni haklarının saklı tutulması arzusunda olduğunu belirtmiştir.

37. Dava dosyasının Konya Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesinden sonra, 29 Kasım 1999 tarihinde, S. Çakır yeniden davaya

⁴ Yol haritaları dikkate alındığında, iki şehir arasında yaklaşık 544 km mesafe bulunmaktadır.

müdahil taraf olarak katılma talebinde bulunmuş ve medeni haklarını saklı tuttuğunu belirtmiştir. Öte yandan Ş. Yüce (Ergüden), müdahil taraf olarak ceza davasına katılma talebinde bulunmuştur. Aynı şekilde, B. Akan ve M. Özel'in avukatı, müvekkillerinin her biri için davaya müdahil olma talebinde bulunmuştur.

38. İ. ve G. Erdoğan, 29 Aralık 1999 tarihinde, medeni haklarının saklı tutulması kaydıyla davaya müdahil olma talebinde bulunmuşlardır. Bu bağlamda ilgililer, oğullarının hayatını kaybetmesiyle ciddi bir manevi acı duyarak, maddi zarara uğradıklarını iddia etmişlerdir. Öte yandan, A. ve M. Kılıç, davaya müdahil olma talebinde bulunmuşlardır. S. Çakır, mağdur sıfatıyla dinlenmiş ve sanıklar hakkında aleyhte delil unsurlarını sunmuştur. S. Çakır'ın avukatı, müvekkilinin davaya müdahil olma talebinin kabul edilmesi talebinde bulunmuştur. Aynı gün, duruşma sonunda, Konya Asliye Ceza Mahkemesi müdahil olma talebini kabul etmiştir.

39. Özellikle İ. ve G. Erdoğan'ın müdahil taraf olma talebini inceleyen Konya Asliye Ceza Mahkemesi, 28 Ocak 2000 tarihinde, oğullarının isminin iddianamede sırayla belirtilen ve hayatını kaybeden mağdurlara ilişkin listede yer almadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak, Konya Asliye Ceza Mahkemesi, söz konusu başvuruların ifadelerinin alınması ve hayatını kaybeden kişiler hakkında yeni bilgiler toplanması talebinde bulunmuştur. İ. ve G. Erdoğan, aynı gün dilekçelerinde, ihtilafli olaylarda sorumlulukları söz konusu edilen görevliler ile ilgili olarak iddianamenin kabul edilmesi talebinde bulunmuşlardır.

40. Konya Asliye Ceza Mahkemesi, 21 Şubat 2000 tarihli duruşmada, mağdurların, sanıkların ve avukatlarının ifadelerini almıştır. S. Çakır, müdahil taraf sıfatıyla dinlenmiş ve sanıkların mahkûm edilmesini ve suçlanan belediyenin yetkilileri hakkında soruşturmanın başlatılmasını talep ettiği bir dilekçe sunmuştur.

41. B. Akan, Ş. Yüce (Ergüden) ve S. Çakır, 20 Mart 2000 tarihinde düzenlenen duruşma tutanağına göre, müdahil taraf sıfatıyla dinlenmişlerdir.

B. Akan, sanıkların mahkûm edilmesi ve öte yandan, bu dava çerçevesinde sorumlu görevlilerin suçlanması talebinde bulunmuştur. Diğer yandan S. Çakır'ın avukatı da söz konusu görevlilerin mahkûm edilmesi talebinde bulunmuştur. Cumhuriyet savcısından, duruşma sonunda, bölge yetkilileri ve Çınarcık Belediye ve İskân Bakanlığı yetkilileri ile ilgili olarak savcılık tarafından hangi tedbirlerin alındığını öğrenmek amacıyla bilgi talep edilmiştir. Öte yandan, V.G. ve Z.C., tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmışlardır.

42. S. Çakır, 21 Nisan 2000 tarihinde, Çınarcık Belediye Başkanı, Fen ve İmar İşleri Müdürü hakkında yeniden soruşturma başlatılması talebinde bulunmuştur. A. ve M. Kılıç'ın müdahil taraf olarak davaya katılmaları kabul edilmiştir.

43. 30 Haziran 2000 tarihinde, İ. Erdoğan'ın müdahil taraf olarak davaya katılması kabul edilmiştir. S. Çakır, müdahil taraf sıfatıyla dinlenmiş ve davada yıkılan binaların inşa edilmesine izin veren bölge yetkililerinin suçlanması amacıyla iddianamenin kabul edilmesi talebinde bulunmuştur. B. Akan'ın avukatı, V.G.'nin bütün mal varlığı hakkında ihtiyadi tedbirlerin alınmasına ilişkin daha önce yapmış olduğu talebi yinelemiştir.

44. Yalova Cumhuriyet Savcısı, 22 Eylül 2000 tarihinde, dava sırasında, beş sanığı, ihmalkârlık ve dikkatsizlik nedeniyle birçok kişinin hayatını kaybetmesine neden olma suçuyla yeniden itham etmiştir.

45. İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlı üç bilirkişi, 12 Ekim 2000 tarihinde, yıkılan - yedisi *Çamlık* sitesinde üçü ise *Kocadere* sitesinde bulunan - on binanın incelenmesi ile ilgili olarak bilirkişi raporu düzenlemiştir.

Söz konusu bilirkişilerin tespitleri aşağıdaki şekildedir:

“Çınarcık ve Yalova Arasında Bulunan Bölgenin Tektonik ve Depremsellik Durumu

(...) Bu bölge, sismik açıdan en tehlikeli bölgelerden biridir. Bu nedenle bu bölge, Türkiye'de sismik bölge haritasında en ciddi risk alanı olarak kaydedilmiştir.

Çınarcık ve Yalova Arasında Bulunan Bölge Hakkında 17 Ağustos 1999 Tarihli İzmit Depreminin Etkisi

Merkezi İzmit olan ve 7,4 şiddetindeki 17 Ağustos 1999 tarihli deprem, Gölcük ve Akyazı arasında 120 km yüzölçümünde bir fay hareketine yol açmıştır (...) fay segmenti, Çınarcık'a 50 km bir mesafede durmuştur (...) bu yıkımların temel nedeni, toprağın tipinden ve binaların yapım kalitesindedir.

Sonuç

Çınarcık ve Yalova arasında bulunan kıyı bölgesi, sismik açıdan en yüksek nokta olarak tehlikeli bir bölgedir (...) yıkılan *Çamlık* sitesi, özellikle yumuşak zeminde ve etkin bir toprak kayması üzerinde inşa edilmiştir. Yüksek deprem riski olan bir bölgede, bu kadar yumuşak bir zemin üzerinde altı hatta yedi katlı binalara inşaat izni verilmesi için makul nedenler olmayabilir. Öte yandan *Çamlık* sitesine 300 m mesafede bulunan altı katlı, benzer özelliklere sahip olan zemine inşa edilen binalarda meydana gelen hasarların karşılanmaması ve insanların bu binalarda yaşamaya devam etmesi, *Çamlık* sitesindeki binalarda eksikliklerin bulunduğu yönündeki iddiayı desteklemektedir.

(...)

Projelerin Değerlendirilmesi ve Ruhsatların İncelenmesi

(...)

Projelerin incelenmesi, zemin çalışmalarının söz konusu inşaat alanında yapıldığını doğrulayan belgelerin bulunmadığının ortaya çıkarılmasına imkân sağlamıştır (...)

Dosyaya Eklenen Bilirkişi Raporları

Yalova Cumhuriyet Savcısı'nın talebi üzerine yapılan incelemeler (...) aşağıdaki ortak hataların/eksikliklerin tespit edilmesine imkân sağlamıştır.

– Betonun dayanıklılığı yetersiz kalmaktadır. Betonun bileşeni olan agregaların granulometrik yapısı yetersiz kalmakta ve midye kabukları içermektedir. Çimentonun dozajının yetersiz kaldığı ve kumun yeterince temizlenmediği tespit edilmiştir.

– Taşıyıcı unsurlar olan halkalar sağlamlaştırılmamış ve paspayı koruma alanları yetersiz kalmıştır (...) Bazı metal armatürlerde aşınma başlangıcı nedeniyle, beton ile kaynaşması azalmıştır.

– (...)

– Zeminin yumuşak olduğu tespit edilmiştir.

Sanıkların Sorumluluklarının Tespit Edilmesi ve Sonuçları

17 Ağustos tarihli deprem sırasında yıkılan ihtilaf konusu bütün binaların sahibi ve müteahhidi “V.G. Arsa Ofisi” kolektif bir şirkettir. Kurucu ortakları, İ.K., Z.C. ve C.G.’dir. Dosyanın içerdiği ifadelerin ve belgelerin incelenmesi, [projenin] gerçek organizatörünün V.G. olduğunun tespit edilmesine imkân sağlamaktadır (...) Bu nedenle V.G.’nin sorumluluğu 2/8 olarak değerlendirilmektedir.

Çamlık ve Hanburnu bölgelerinin kentleşmesine ve gereken jeolojik çalışmaları yapılmaksızın birçok katlı yapıların inşasına izin veren, bölgedeki projeleri yeterince kontrol etmeyen, zemin çalışması talebinde bulunmayan (...) eksik yöntemlerle betonun yapımını engellemeyen [ve] teknik uygulamalara ilişkin sorumluların çalışmasını denetlemeyen kamu makamlarının sorumlulukları, 2/8 olarak değerlendirilmektedir.

C.G.’nin sorumluluğu 1,5/16 ve Z.C.’nin sorumluluğu ise 1,5/16’dır (...)

İ.K.’nin sorumluluğu, kolektif şirket V.G.’nin üyesi olması ve yedi binanın mimari ve yapısal tasarımı ile teknik uygulamalardan sorumlu olması nedeniyle 3/16’dır.

(...)

D.B.’nin sorumluluğu, üç binanın mimari ve yapısal tasarımı ile teknik uygulamalardan sorumlu olması nedeniyle 1/8’dir.

(...)”

46. 22 Eylül 2000 tarihli iddianamenin sunulmasının ardından (yukarıda 44. paragraf) Yalova Asliye Ceza Mahkemesi, 23 Ekim 2000 tarihinde, sanıklar hakkında benzer bir davanın derdest olduğunu tespit etmiş ve sonuç olarak, davaların birleştirilmesi talebinde bulunmuştur.

47. Konya Asliye Ceza Mahkemesi, 22 Aralık 2000 tarihinde, söz konusu suçun niteliğini dikkate alarak, atılı olayları değerlendirme konusunda görevsizlik kararı vermiştir. Dava dosyası, Konya Ağır Ceza Mahkemesi’ne gönderilmiştir.

48. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 16 Nisan 2002 ve 21 Ekim 2004 tarihleri arasında yirmi üç duruşma düzenlemiştir.

Cumhuriyet savcısı, 16 Nisan 2001 tarihli duruşma sırasında, dava dosyasının Konya'ya gönderilmesinin usuli kurallara aykırı olduğuna ve müdahil tarafların haklarının tanınmadığına karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı, bu dava dosyasının gönderilmesinin haklı gösterilmesi için ileri sürülen güvenlik nedenlerinin artık bulunmadığı ve dolayısıyla yargılamanın suçun işlendiği yer olan Yalova'da yürütülmesi gerektiği kanaatindedir. Öte yandan başvurular, ileri sürülen gerekçelerin bundan böyle gerekli olmadığı kanaatine vararak, söz konusu dava dosyasının gönderilmesi tedbirinin iptal edilmesi talebinde bulunmuşlardır. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, aynı gün, dava dosyasının gönderilmesine ilişkin gerekçeler bundan böyle bulunmasa dahi, Yargıtay içtihadı uyarınca davanın gönderildiği mahkemede incelenmesi gerektiğini hatırlatarak, bu talebi reddetmiştir. M. Özel, B. Akan, A. ve M. Kılıç ile İ. ve G. Erdoğan'ın avukatları, duruşma sırasında argümanlarını sunmuşlardır.

49. İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi, 26 Nisan 2001 tarihinde, C.G.'nin tutuklanmasına karar vermiştir.

50. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 3 Mayıs 2001 tarihinde, binaların yapımının ilk projeye uygun olup-olmadığını ve kullanılan malzemelerin standartlara uygun olup-olmadığını belirlemek için yıkılan binaların enkazı hakkında 12 Ekim 2000 tarihli bilirkişi raporuna ek olarak bir bilirkişi raporu düzenlenmesi talebinde bulunmak için bir yazı göndermiştir.

51. B. Akan, 8 Haziran 2001 tarihinde dinlenmiştir. İlgili, deprem sırasında annesini kaybettiğini ve yıkıntılar arasından çocuğunu kurtardığını belirtmiştir. Öte yandan ilgili, ihtilaf konusu olaylardan yalnızca sanıkların suçlu olmadığını, aynı zamanda söz konusu binaların denetiminden sorumlu olan belediye görevlilerinin ve mimarlar odası görevlilerinin de suçlu olduğunu dile getirmiştir. İlgilinin avukatı, belediye memurlarının sorumluluğunun tespit edilmesi amacıyla soruşturmanın genişletilmesine karar verildiği yönünde bir duyum aldığını belirtmiş ve söz konusu Çınarcık Belediye Başkanı ve söz konusu memurlar hakkında soruşturma emri

verilmesine ilişkin bir kararın verilip-verilmediğini öğrenmek amacıyla bilgi talebinde bulunmuştur. Öte yandan, S. Çakır ve bir diğer kişi, bu duruşma sırasında müdahil taraf olarak dinlenmişler ve söz konusu diğer kişi, Danıştay'ın 4 Ekim 2000 tarihinde bir karar verdiğini ve Çınarcık Belediye Başkanı'nın bu karar doğrultusunda soruşturmaya tabi tutulamayacağını belirtmiştir (yukarıda 89. paragraf).

V.G., aynı gün, yeniden tutuklanmıştır.

52. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 11 Haziran ve 6 Temmuz 2001 tarihlerinde, özellikle depremin sonuçları nedeniyle kendilerine sorumluluk yüklenebilecek diğer memurlar ve Çınarcık Belediye Başkanı hakkında herhangi bir davanın açılıp-açılmadığı konusunda bilgi talep ettiği, Yalova Valiliği'ne bir yazı göndermiştir.

53. V.G. ve C.G.'nin, 1 Ağustos 2001 tarihinde, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmalarına karar verilmiştir. B. Akan ve M. Özel, aynı tarihli dilekçelerinde, ihtilaf konusu olayların meydana gelmesinde sorumluluklarının söz konusu edildiği görevliler hakkındaki iddianamenin kabulü talebinde bulunmuşlardır. Öte yandan, S. Çakır, sanıkların mahkûm edilmesi ve yürütülen ceza davası çerçevesinde Çınarcık Belediye Başkanı'nın ve Fen ve İmar İşleri Müdürü'nün yargılanması talebinde bulunduğu bir dilekçe sunmuştur.

54. S. Çakır, 1 Ekim 2001 tarihli duruşma sırasında, kendi ifadesine göre, daha önce izin alınmaksızın ihtilaf konusu bölgedeki binaların inşa edildiğini tespit eden Çınarcık Belediye Meclisinin müzakerelerinin tutanaklarını okumuştur. S. Çakır, belediyenin ve görevlilerinin meydana gelen olayda sorumlu olduklarını iddia etmiştir.

55. Ağır Ceza Mahkemesi, 11 Nisan 2002 tarihinde, Çınarcık Belediye Başkanı ve diğer görevliler hakkında İçişleri Bakanlığı tarafından daha önce verilen ceza soruşturması açılması izninin (yukarıda 87. paragraf), Danıştay tarafından iptal edildiğini (yukarıda 89. paragraf) ve idarenin incelemesiyle kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın verildiğini tespit etmiştir.

56. S. Çakır, 16 Temmuz 2002 tarihli dilekçesinde, ihtilaf konusu yapılara göz yumdukları gerekçesiyle, Çınarcık Belediye Başkanı ve Fen ve İmar İşleri Müdürü hakkında soruşturma başlatılması ve ilgililerin yürütülen ceza davası çerçevesinde yargılanmaları talebinde bulunmuştur.

57. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 24 Temmuz 2002 tarihinde, Ağır Ceza Mahkemesine ithafen bir belge düzenlemiştir. Bu belgede, İçişleri Bakanlığının ceza soruşturması açılması izni verilmesine ilişkin 4 Mayıs 2000 tarihli kararının, suçlanan görevliler hakkında hiçbir davanın yürütülmemesi nedeniyle (yukarıda 89. paragraf), Danıştay tarafından 4 Ekim 2000 tarihinde kaldırıldığı, 10 Eylül 2001 tarihinde İçişleri Bakanlığının izni hakkında yapılan inceleme raporunda, suçlanan görevliler hakkında dava yürütülmesinin gerekmediği sonucuna varıldığı (yukarıda 91. paragraf), İçişleri Bakanlığının izni üzerine yapılan 25 Ocak 2002 tarihli bir diğer inceleme raporunda ise, suçlanan görevliler hakkında dava yürütülmesinin gerekmediği sonucuna varıldığı belirtilmektedir (yukarıda 93. paragraf).

58. Ağır Ceza Mahkemesi, 17 Ekim 2002 tarihli duruşma sırasında, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün belgesinin okunduğunu ve dosyaya eklendiğini tespit etmiştir.

59. S. Çakır, 11 Kasım 2003 tarihli dilekçesinde, dava dosyasının Konya'ya gönderilmesinden kaynaklanan yargılama masrafları bağlamında bir meblağ talep etmiş ve bu masraflar ile ilgili olarak haklarını saklı tutmuştur.

60. S. Çakır, 18 Kasım 2003 tarihinde, sorumluluklarının söz konusu edildiği görevliler hakkında iddianamenin kabulü talebini yinelemiştir.

61. B. Akan ve M. Özel, 1 Mart 2004 tarihinde, davanın hakkaniyete uygun olmadığından, dava dosyasının Konya'ya gönderilmesi nedeniyle doğal hâkim ilkesinin ve soruşturma haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmek için Sözleşme'nin 6. maddesini ileri sürdükleri, esas hakkında bir dilekçe sunmuşlardır. İlgililer, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin

Yargılanması'na ilişkin 4483 sayılı Kanunda öngörüldüğü gibi ("4483 sayılı Kanun"), belediye yetkilileriyle ilgili olarak soruşturma açılması izninin verilmemesinin, Kanun ve Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri uyarınca eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmektedirler.

62. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 4 Mayıs 2004 tarihinde, üç yıla yakın bir süredir bu sanıkların bulunamadığı gerekçesiyle D.B. ve İ.K. ile ilgili olarak davanın yürütülen davadan ayrılmasına karar vermiştir. Bu durum, yürütülen davanın gecikmesine neden olmuştur.

63. A. ve M. Kılıç ile İ. ve G. Erdoğan tarafından, aynı gün, bu mahkemenin yazı işleri müdürlüğüne, medeni haklarının saklı tutulması talep edilerek müşterek bir dilekçe sunulmuştur. Müdahil taraf olarak sunduğu dilekçede, Ş. Yüce (Ergüden) hukuk ve ceza davalarının yetersizliği ve ivedilikle yürütülmemesi nedeniyle, sanıkların şirketindeki sahip oldukları hisselerin satıldığını belirtmiştir. Ancak bu durumun, gelecekte açılacak tazminat davaları için fırsat kaybı teşkil ettiği kanaatindedir. Öte yandan, Çınarcık Belediye Başkanı'nın, *Çamlık* sitesinde geliştirilen mimari uygulamalar nedeniyle (yukarıda 85. paragraf), otuz beş ay hapis cezasına mahkûm edildiğini ve görevinden alındığını belirtmiştir.

64. İ.K., 24 Haziran 2004 tarihinde tutuklanmıştır.

65. Ağır Ceza Mahkemesinin talebi üzerine, 5 Temmuz 2004 tarihinde, yeniden bir bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Bu rapora göre, V.G.'ye altı farklı inşaat ruhsatı verilmiş, Çınarcık'ta bilirkişi incelemesine ilişkin dosyaya göre oturma ruhsatının verilmediği, yirmi iki blok inşa edilmiş ve 195 kişi bu binaların enkazı altında hayatını kaybetmiş, bu kişiler arasında 152'si *Çamlık* sitesi, 12'si *Kocadere* sitesi ve 31'i V.G. sitesinde hayatını kaybetmiştir. Öte yandan bu raporda, İ.K.'nin parsel 1, ada 1927/1, parsel 3 ada 1649/15-1, parsel 7 ada 1648/15-1 üzerinde bulunan *Çamlık* sitesindeki binaların mimari proje sorumlusu olduğu, B.D.'nin ise parsel 1 ada 1258/3-2, parsel 1 ada 257/3-2 ve parsel ada 5 1256/3-2 üzerinde bulunan *Kocadere* sitesindeki binaların mimari proje sorumlusu olduğu anlaşılmaktadır.

Raporda, İ.K.'nin ve Z.C.'nin üyesi olduğu, V.G. kolektif şirketinin bütün bu binaların inşa edilmesinden sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

66. Cumhuriyet savcısı, 14 Ekim 2004 tarihinde, esas hakkında mütalasını sunmuştur. Cumhuriyet savcısı, V.G. tarafından inşa edilen sitelerde 195 kişinin hayatını kaybettiğini iddia etmiştir. Parsel 1 ada 1925, parsel 7 ada 1648 ve parsel 3 ada 1649'da 115 kişi, diğer binalarda ise 80 kişi hayatını kaybetmiştir. Savcı, bu ölümlerin yalnızca deprem ile meydana gelmediğini, depremin oluşturabileceği tehlikelerden haberdar olmalarına rağmen eksik malzemeler kullanan sanıkların davranışlarının bu ölümlere yol açtığını savunmuştur. Savcı, söz konusu inşaat ruhsatının sayısını dikkate alarak kararın ayrı olarak altı defa verilmesini isteyerek ve Türk Ceza Kanunu'nun 383. maddesinin 2. fıkrası ve 40. maddesine dayanarak, sanıkların mahkûm edilmesi talebinde bulunmuştur.

67. Ağır Ceza Mahkemesi, 21 Ekim 2004 tarihinde, Türk Ceza Kanunu'nun 383. maddesinin 2. fıkrası uyarınca ihmalkârlık ve dikkatsizlik nedeniyle başkalarının hayatını tehlikeye atma suçundan sanıklar V.G., C.G. ve Z.C.'yi suçlu bulmuş ve her birinin yirmi yıl ağır hapis cezasına, dört yıl on iki ay⁵ hapis cezasına ve 360.000.000 Türk Lirası⁶ (TRL) para cezasına mahkûm edilmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçesi şu şekildedir:

“(…) Gerek ön soruşturma gerekse yargılama işlemi sırasında, olay yerinde yürütülen soruşturmalarda ve düzenlenen bilirkişi raporlarında, kasta yakın kusurlu davranışlar sonucunda yıkılan binaların, yürürlükte olan yasal yükümlülükler dikkate alınmayarak inşa edildiği tespit edilmiştir. İhtilaf konusu bölge, büyük sismik risk bölgesi olarak kabul edilmesine rağmen, zemin çalışmaları inşaat alanlarında yapılmamıştır. Beton, demir ve kullanılan diğer malzemeler, gereken sağlamlığa sahip değildir. Projede belirtilen birçok yükümlülük yerine getirilmemiştir. Bu şekilde inşa edilen yapılar, depremin etkisiyle yıkılmış ve bu yıkılmadan sorumlu olan kişiler

⁵ İnfaza ilişkin Kanun'a göre, bir ay otuz güne tekabül etmektedir. Adli açıdan on iki aylık süre, takvime göre bir yıl oluşturmamaktadır.

⁶ Yaklaşık 195 avro (EUR).

tehlikeyi uzaklaştırmak ve işlenen kuralsızlıkları örtbas etmek için hiçbir girişimde bulunmamışlar, zira kusurlu davranışlar ve bu yıkılmaların sonuçları arasında doğrudan nedensellik bağı kurulmuştur.

(...) Gerçek içtima hükümleri uygulanmıştır. (...) Mevcut durumda, dava, farklı altı inşaat ruhsatı ile ilgilidir (...) Sonuç olarak, sanıklar ayrı altı olay için sorumlu tutulmuşlardır.

Çınarcık Kaymakamlığı ve Kocadere Belediyesi tarafından düzenlenen liste dikkate alındığında (...),parsel 1 ada 1927 (1. kısım) üzerinde 11 kişi, parsel 3 ada 1649 (2. kısım) üzerinde 28 kişi, parsel 7 ada 1648 (3. kısım) üzerinde 76 kişi ve parsel 5 ada 1256 (A ve B blok) üzerinde 2 kişi hayatını kaybetmiştir. Diğer parsellerde ölümlerin meydana gelip-gelmediği ortaya çıkarılamamıştır. Ölümün meydana gelip-gelmediği ortaya çıkarılamayan bölgelerde binaların yıkıldığı tespit edilmiştir. Bu durumda, bu binalarda insanların hayatının tehlikeye atıldığını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla (...) ruhsata sahip olan dört bölgede meydana gelen ölümler ile ilgili olarak, her sanık için dört defa Türk Ceza Kanunu'nun 383. maddesinin 2. fıkrasının son cümlesi uygulanarak cezayı belirlemek gerekir. Ölümün meydana geldiğinin tespit edilemediği ancak ruhsata sahip olan iki bölge için, Türk Ceza Kanunu'nun 382. maddesinin 2. fıkrasının ilk cümlesini iki defa uygulamak gerekir.

Bütün yapılar, gayrimenkul müteahhidi yani "V.G. Arsa Ofisi" şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir (...) Olayların meydana geldiği tarihte, iki sanık V.G. ve C.G., bu şirketin ortaklarıydılar. Öte yandan, sanık Z.C., ruhsatlı yapılar için şirket ortağıdır. Diğer yandan Z.C. ruhsatlı beş yapının sahibidir. Z.C.'nin binaların yapımına katılması nedeniyle, bütün davranışlardan sorumlu tutulmalıdır (...) Bütün taşınmazlarda inşaat ruhsatı olmasına rağmen, hiçbirinin oturma ruhsatı yani kullanım ruhsatı bulunmamaktaydı. Bu bağlamda, suç tarihinde gayrimenkul müteahhitlik şirketi ve ortaklarının bu yapıların utaç verici [eksikliklerini] tamamlama yükümlülüğünün devam etmesi nedeniyle, [ilgililer] bütün bu dönem boyunca söz konusu [eksikliklerin] neden olduğu yıkıntılardan cezai anlamda da sorumludurlar (...)

Daha önce yukarıda belirtildiği gibi, olaylar, sonuçları açısından bir felakettir. Yalnızca bu davranışlar nedeniyle, 195 kişi hayatını kaybetmiş ve değerlendirilmesi zor olan oranlarda maddi zararlara maruz kalınmıştır. Bu sonuçların gerçekleşmesinde sanıkların sorumlulukları, çok ağırdır. Bilirkişi raporlarında altı çizildiği gibi, % 100 deprem riski olan bir bölgede bu tür yapım koşulları gerçekte felakete davetiye çıkarmaktaydı (...)."

68. Öte yandan İ.K., 4 Kasım 2004 tarihinde, dikkatsizlik nedeniyle adam öldürme ve yaralama suçlarından suçlu bulunmuştur. İ.K., yirmi yıl ağır hapis cezasına, dört yıl on iki ay hapis cezasına ve 360 milyon TRL para cezasına mahkûm edilmiştir.

69. Sanıklar, temyiz talebinde bulunmuşlardır.

70. Yargıtay, 27 Haziran 2005 tarihli kararla ve 6 Temmuz 2005 tarihinde açıklanan kararla, 20 Mart 2000 tarihli duruşma tutanağının hâkim tarafından imzalanmaması, iddianamede belirtilmeyen parsel 1 ada 1257 üzerinde bulunan binanın yıkılması nedeniyle mahkûmiyet kararı verilmesi, sanıkların daha önce alınan ifadelerini içeren 22 Eylül 2000 tarihli iddianamenin okunmaması ve yeni Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesi sebebiyle V.G., C.G. ve Z.C.'nin mahkûmiyet kararını bozmuştur.

71. Yargıtay, 18 Temmuz 2005 tarihli kararla ve 20 Temmuz 2005 tarihinde açıklanan kararla, iddianamede belirtilmeyen parsel 1 ada 1257 üzerinde bulunan binanın yıkılması nedeniyle mahkûmiyet kararı verilmesi, 20 Mart 2000 tarihli duruşma tutanağının hâkim tarafından imzalanmaması, ilgililer hakkında yürütülen soruşturmaların diğer sanıklar hakkındaki soruşturmalarla birleştirilmesini gerekmesi ve yeni Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesi sebebiyle İ.K. hakkında verilen mahkûmiyet kararını da bozmuştur.

72. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 18 Haziran 2005 ve 11 Nisan 2006 tarihleri arasında, 21 Ekim 2004 tarihli kararın bozulmasının ardından Yargıtay tarafından dava dosyasının gönderilmesi üzerine on bir duruşma düzenlemiştir. 18 Haziran 2005 tarihli duruşma hazırlığı tutanağı, davaya müdahil olan taraflara ilişkin listede yer alan başvuruların isimlerini içermektedir.

73. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 17 Ağustos 2005 tarihinde, V.G., C.G. ve Z.C. hakkında derdest olan ceza davasının, İ.K.'ya karşı yürütülen ceza davasıyla birleştirilmesine karar vermiştir.

74. Ağır Ceza Mahkemesi, 31 Ocak 2006 tarihinde, sanıklar Z.C. ve C.G. ile ilgili olarak, yakalanmaları beklenerek, söz konusu dava dosyasının ayrılmasına karar vermiştir.

75. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 11 Nisan 2006 tarihinde, V.G. ve İ.K.'nın on sekiz yıl dokuz ay hapis cezasına ve 250 TRY⁷ para cezasına mahkûm edilmelerine karar vermiştir. S. Çakır, Ş. Yüce (Ergüden), B. Akan, M. Özel ile İ. ve G. Erdoğan, davada müdahil taraf olarak belirtilmişlerdir. A. ve M. Kılıç, şikâyetçi taraflar olarak belirtilmişlerdir. Ağır Ceza Mahkemesi, gerekçesinde, Çınarcık'ta bulunan binaların depremin meydana gelmesiyle yıkıldıklarını saptamış, ancak ön soruşturma ve dava sırasında ve bilirkişi raporlarında yapılan incelemelerden, yıkılan binaların yasal yükümlülüklerin sayısına riayet edilmeksizin inşa edildiğinin anlaşıldığını tespit etmiştir. Öte yandan Ağır Ceza Mahkemesi, aşağıdaki hususların altını çizmiştir: Afet bölgesinin birinci derecede deprem riski bölgesi olarak sınıflandırılmasına rağmen, binalar zemin çalışması yapılmaksızın inşa edilmişlerdir; kullanılan yapım malzemeleri, kaliteli olmayıp beton sağlam değildi; böylece inşa edilen binalar depremin etkisiyle yıkılmışlardır; sanıklar binaların yıkılmasına etkisi olan kusurlu davranışlarda bulunmuşlardır; ve meydana gelen yıkımlar ile ölümler arasında doğrudan nedensellik bağı kurulmuştur. Diğer yandan Ağır Ceza Mahkemesi, suçların gerçekte aynı anda oluşmasına ilişkin hükümlerin uygulandığı, ruhsata uygun olarak gerçekleştirilen her inşaat projesinin suç teşkil ettiği ve incelemesine tabi tutulan davanın, beş ruhsat, yani *Çamlık*'ta, parsel 1 ada 1927, parsel 3 ada 1649, parsel 7 ada 1648 ve *Kocadere*'de parsel 1 ada 1258 ve parsel 5 ada 1256 ile ilgili olduğunun değerlendirilmesi gerektiği kanaatine vermiştir. Öte yandan, parsel 1 ada 1257 ile ilgili olarak hiçbir davanın Ağır Ceza Mahkemesi önünde devam etmediği tespit edilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, Çınarcık Kaymakamlığı

⁷ Yaklaşık 159 EUR.

ve Kocadere Belediyesi tarafından düzenlenen listeleri dikkate alarak, on bir kişinin parsel 1 ada 1927 (1. kısım), 28 kişinin parsel 3 ada 1649 (2. kısım), 76 kişinin parsel 7 ada 1648 (3. kısım) ve 2 kişinin parsel 5 ada 1256 (A ve B Blok) üzerinde hayatını kaybettiğini belirtmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, ölümlerin diğer parseller üzerinde meydana gelip-gelmediğinin belirlenmesinin mümkün olmadığını, ancak insanların söz konusu bölgedeki binalarda yaşadıklarının ve hayatlarının tehlikeye atıldığının tespit edildiğini ifade etmiştir. Diğer yandan Ağır Ceza Mahkemesi, aşağıdaki unsurları tespit etmiştir: Söz konusu parsellerde inşa edilen bütün yapılar V.G. *Arsa Ofisi* tarafından yapılmıştır; olayların meydana geldiği sırada V.G. ve C.G. bu şirketin ortaklarıydı ve Z.C. ise inşaatla ilişkin ruhsatlarla ilişkiliydi; söz konusu binaların inşaat ruhsatı olsa bile, hiçbir binanın oturma ruhsatı bulunmamaktaydı ve böylelikle, yapım şirketi ve ortaklarının cezai sorumluluğu söz konusuydu.

76. Sanıklar, temyiz talebinde bulunmuşlardır.

77. Yargıtay, 16 Nisan 2006 tarihinde, temyiz üzerine görüş sunma imkânının sağlanması amacıyla, dava dosyasının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesiyle ilgili kararı onamıştır. Bu kararın kapak sayfasında “Tutuklular – zamanaşımı yakındır” ibaresi yer almaktaydı.

78. S. Çakır, 5 Şubat 2007 tarihli dilekçesinde, Yargıtay’dan yakın tarihte davanın zamanaşımına uğrayacağı gerekçesiyle, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararını acil olarak onaması talebinde bulunmuştur.

79. Yargıtay, 6 Şubat 2007 tarihinde, V.G. hakkındaki mahkûmiyet kararını onamıştır. Öte yandan Yargıtay, İ.K. hakkındaki mahkûmiyet kararını kısmen onamış, ancak söz konusu binaların inşa edilmesi açısından teknik sorumlu veya şirket ortağı sıfatı konusunda delillerin bulunmamasını göz önüne almaksızın, bu sanığa karşı mahkûmiyet kararı verilmesinin kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle, ilgilinin parsel 1 ada 1258 üzerinde meydana gelen yıkımdaki sorumluluğu ile ilgili olarak kararı bozmuştur.

80. Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 20 Şubat 2007 tarihinde, ceza davasının zamanaşımına uğraması nedeniyle, D.B. ve C.G. hakkında yürütülen ceza davasını düşürerek iki karar vermiştir. Diğer yandan, Z.C. hakkındaki suçlamalar, belirtilmeyen bir tarihte, zamanaşımı nedeniyle düşürülmüştür.

81. Bozma kararı üzerine, Konya Ağır Ceza Mahkemesi, 15 Mart 2007 tarihinde, zamanaşımı nedeniyle parsel 1 ada 1258 üzerinde meydana gelen yıkımda İ.K.'nın sorumluluğu ile ilgili olarak yürütülen ceza davasının düşürülmesine karar vermiştir. Başvuranların isimleri, müdahil taraf olarak kararda yer almaktadır.

82. 6 Şubat 2007 tarihli karar hakkında V.G. ve İ.K. tarafından yapılan itiraz başvurusu üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, 8 Haziran 2007 tarihinde, bu başvurunun yapılmasının gerekmediği kanaatine varmıştır.

C. Depremden Önce Çınarcık Belediye Başkanı ve Fen İşleri Müdürü Hakkında Açılan Ceza Davası

83. Daha önce Yalova Valiliği, 7 Mayıs 1997 tarihinde, görevlerinde ihmal ve görevlerini kötüye kullanma nedeniyle Türk Ceza Kanunu'nun 230. ve 240. maddelerine dayanarak, Belediye Başkanı ve Fen İşleri Müdürü hakkında soruşturma yürütülmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Özellikle Yalova Valiliği, ilgilileri, 1995 ve 1996 yılları arasında imar planlarını değiştirdikleri, yasadışı yapıların inşa edilmesine göz yumdukları, yapıların yıkılmasını sağlamadıkları ve dolayısıyla para cezası vermedikleri gerekçesiyle suçlamıştır.

84. İlgililerin itiraz başvurusunda buldukları Danıştay, 18 Mart 1999 tarihinde, Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine dayanarak, olaylara ilişkin davayı yürütmek amacıyla dava dosyasını Yalova Asliye Ceza Mahkemesi'ne iletmiştir.

85. Yalova Asliye Ceza Mahkemesi, 28 Şubat 2001 tarihinde, yürütülen kamu davası çerçevesinde sanıkları suçlu bulmuştur. Yalova Asliye Ceza Mahkemesi, Belediye Başkanının 13 Ekim 1995 tarihli belediye meclisi kararı ile – Türk Ceza Kanunu'nun 230. maddesinde öngörülen suç olan - usule uygun olmayan bir şekilde imar planının değiştirilmesine izin verdiğinin tespit edildiği kanaatine varmıştır. Bununla birlikte, aynı mahkeme, suçun niteliği ve öngörülen ceza dikkate alındığında, 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartlı Salıverilme, Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında 4616 sayılı Kanun'un 1/4 maddesi uyarınca kesin bir hüküm verilmesinin ertelenmesi gerektiği kanısına varmıştır. Yukarıda belirtilen 13 Ekim 1995 tarihli kararın uygulanmasından önce, bu kararı iptal eden bir kararın 1997 yılında Belediye Meclisi tarafından kabul edilmesi, söz konusu mahkeme tarafından hafifletici bir durum olarak değerlendirilmiştir: Yerel mahkeme, Türk Ceza Kanunu'nun 240/2. maddesine dayanarak, sanık Belediye Başkanının altı ay hapis ve 300.000 TRL para cezasına çarptırılmasına karar vermiştir. Dava boyunca Belediye Başkanının davranışları dikkate alınarak, bu cezalar beş ay hapis cezasına indirilmiş ve 250.000 TRL adli para cezasına çevrilmiştir. Öte yandan Belediye Başkanı, 14 Şubat 1996 tarihli Belediye Meclisi kararı ile, prosedüre uygun olmayacak şekilde imar planlarını yeniden değiştirerek görevini kötüye kullanmaktan suçlu bulunmuş ve bu nedenle Türk Ceza Kanunu'nun 240. maddesine dayanılarak bir yıl hapis ve 300.000 adli para cezasına mahkûm edilmiştir. Bu cezalar, on ay hapis cezasına indirilmiş ve 250.000 TRL para cezasına çevrilmiştir. Diğer yandan Belediye Başkanı, 22 Mayıs 1996 tarihinde Belediye Meclisi tarafından 3194 sayılı Kanun'un 42. maddesi uyarınca ödenmesine karar verilen para cezalarını karşılayamamaktan suçlu bulunmuştur. Aynı zamanda Belediye Başkanı, yasadışı şantiyelerin yıkılmasını sağlamadığı gerekçesiyle, bir yıl hapis ve 42.000 TRL para cezasına mahkûm edilmiş, bu cezalar da on ay hapis cezasına indirilmiş ve 35.000 TRL para cezasına çevrilmiştir.

Öte yandan Asliye Ceza Mahkemesi, inşaat ruhsatlarına aykırı olarak yapılan şantiyelerin devam etmesini engellemedikleri, yasadışı olarak inşa edilen binaların bir kısmının yıkılmasını sağlamak amacıyla tedbirler almadıkları ve böylelikle görevlerini kötüye kullandıkları gerekçesiyle iki sanığı suçlu bulmuştur. Sonuç olarak sanıkların her biri, bir yıl hapis ve 300.000 TRL para cezasına mahkûm edilmiş, ancak bu cezalar, on ay hapis cezasına indirilmiş ve 250.000 TRL para cezasına çevrilmiştir.

Toplamda, Çınarcık Belediye Başkanı, otuz beş ay hapis ve 1.100.000 TRL ağır para cezasına ve Fen İşleri Müdürü ise on ay hapis ve 250.000 TRL ağır para cezasına mahkûm edilmiştir. Ancak bu cezaların ertelenmesine karar verilmiştir.

86. Yargıtay, 5 Mayıs 2003 tarihinde, bu kararı onamıştır.

D. İdari Davalar

1. Memurların Yargılanması Amacıyla Dava Açma

87. İçişleri Bakanlığı, 4 Mayıs 2000 tarihinde, Eski Belediye Başkanı ve Belediyenin Uygulamalı Bilim Merkezinde görevli olan müdür, mimar ve Fen İşlerinde görevli olan memur hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 230. maddesini dikkate alarak, ceza soruşturmasının açılmasına izin verilmesi yönünde karar vermiştir. İlgililer, binaların inşa edilmesinden sonra *Çamlık*, parsel 1 ada 1927/15-1, A, C, D, E Blok, parsel 3 ada 1649/15-1 C ile D Blok, parsel 7 ada 1648/15-1, A, C, D, E Blok ve *Kocadere*, parsel 5 ada 1256/3-2, D Blok, parsel 1 1257/3-2, D Blok ve parsel 1 ada 1258/3-2 D Bloкта bulunan binalarda hiçbir şekilde denetim yapmadıklarını kabul etmişlerdir.

88. B. Akan ve M. Özel, 14 Temmuz 2000 tarihinde, ihtilaf konusu yapıların denetimi ve gözetimi görevlerini yerine getirmeyen memurların kimliklerinin tespit edilmesi talebinde bulunmak için İçişleri Bakanlığı Denetim Komitesine başvurmuşlardır. İlgililer, 13 Ekim 1999 tarihli

bilirkişi raporunda varılan tespitlere dayanarak (yukarıda 23. paragraf), haklarında soruşturma açılmasına kararı verilmesini de talep etmişlerdir. İlgililer, bütün sorumluluk zincirini ortaya çıkarma arzusunda olduklarını belirterek, Çınarcık Belediye Başkanının, teknik görevlilerinin ve denetim ile gözetimden sorumlu olan yönetimin, Belediyeler hakkında 1580 sayılı Kanunu'nun 102. maddesi uyarınca, soruşturulması ve yargılanması gerektiğini iddia etmişlerdir. İki başvuran, belediyenin yasal gerekliliklere riayet edilmeyerek binaların inşa edilmesine göz yumduğu kanaatine varmıştır. Öte yandan ilgililer, söz konusu inşaat alanının “yüksek deprem riski taşıyan bölge” olarak sınıflandırıldığını hatırlatmışlar ve belediyenin hassas zemin üzerinde yüksek yapılara ruhsat vermesinden şikâyet etmişlerdir. Sonuç olarak, başvuranlar yapım sırasında ve mimari planlarının sunulduğu esnada ihtilaf konusu bölgenin bu belediyeye bağlı olduğu gerekçesiyle Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğunun belirlenmesi gerektiği kanaatindedirler.

89. İçişleri Bakanlığının ceza soruşturmasına izni vermesine karşı kişilerin kendisine başvurması üzerine Danıştay 2. Dairesi, 4 Ekim 2000 tarihinde (yukarıda 87. paragraf), 4483 sayılı Kanunu'nun 9. maddesi gereğince karar vererek (ilgili iç hukuk, yukarıda 133. paragraf), İçişleri Bakanlığı tarafından verilen cezai soruşturma iznini kaldırmıştır. Danıştay, sorumluluğun bina projesinin bilimsel tasarımcılarına atfedebileceği, ancak 17 Ağustos 1999 tarihinde yıkılan pek çok binanın oturma ruhsatının bulunmadığı kanaatindedir.

90. Yukarıda belirtilen iki başvuran, 6 Temmuz 2001 tarihinde, yeni delil unsurları sunarak ve suçlanan görevliler hakkında soruşturma açılmasına yönelik taleplerini yineleyerek, İçişleri Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne başvurmuşlardır. Başvuranlar, bu unsurları dikkate alarak, söz konusu memurların basit bir ihmalden suçlanamayacakları ve bu memurların davranışlarının görevlerini kötüye kullanma teşkil ettiği kanaatindedirler.

91. Birçok binaya yani *Çamlık*, parsel 1, ada 1927/15-1, E Blok, parsel 3, ada 1649/15-1, C ve D Blok, ve parsel 7, ada 1648/15-1, A, C, D, E Blok ve *Kocadere*, parsel 1, ada 1257/3-2, D Blokte bulunan binalara ek katlar eklenmesine ilişkin tepkinin verilip-verilmediğinin ve denetimin yapılıp-yapılmadığının araştırılması amacıyla 15 Ağustos 2001 tarihli İçişleri Bakanlığı izni hakkında, 10 Eylül 2001 tarihinde, bir inceleme raporu düzenlenmiştir. İnşaat ruhsatlarına aykırı olarak binalara ek katların eklenmesi; Eski Belediye Başkanı, halen görev yapan Çınarcık Belediye Başkanı, Belediyenin Uygulamalı Bilim Merkezi Eski Müdürü ve halen görev yapan Müdürü ve Fen İşlerinde görevli mimar ve memur tarafından yerine getirilen mesleki görevler çerçevesinde bir eksiklik teşkil etmiştir. Bu raporda, prosedüre uygun olan davranışlar hakkında soruşturma yürütülmesinin gerekmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen kişiler hakkında herhangi bir dava açılmamıştır.

92. B. Akan ve M. Özel, 5 Kasım 2001 tarihinde, özellikle görevlilerin soruşturulmasının sağlanmasına yönelik taleplerinin bir sonuca ulaşmadığını ve şikâyet ettikleri olayların halen ön incelemeye yol açmadığını ileri sürerek, çeşitli taleplerinin akibeti ile ilgili olarak, bilgi edinmek amacıyla İçişleri Bakanlığı, Yerel Yönetim Genel Müdürlüğüne yeniden başvurmuşlardır.

93. İçişleri Bakanlığının 2 Ocak 2002 tarihli izni hakkında, 25 Ocak 2002 tarihinde yeni bir inceleme raporu düzenlenmiştir. Bu raporda, altı katlı binaların inşa edilmesine izin verilmesi nedeniyle, suçlanan görevliler hakkında dava açılmasının gerekmediği sonucuna varılmıştır.

94. Yukarıda belirtilen Yerel Yönetim Genel Müdürlüğü, 4 Şubat 2002 tarihinde, 5 Kasım 2001 tarihli başvuruya cevap vermiştir (yukarıda 92. paragraf). Öncelikle Yerel Yönetim Genel Müdürlüğü, soruşturmaya izin veren İçişleri Bakanlığı kararının 4 Ekim 2000 tarihli Danıştay kararıyla kaldırıldığını hatırlatmıştır. Ardından Yerel Yönetim Genel Müdürlüğü, özellikle 6 Temmuz 2001 tarihli talebe cevap olarak (yukarıda 90. paragraf),

İçişleri Bakanlığının 15 Ağustos 2001 tarihli izni hakkında daha önce bir incelemenin yapılarak ihtilaf konusu konunun daha önce incelendiği sonucuna varıldığını, Danıştayın soruşturma iznini kaldırdığını ve dolayısıyla suçlanan kişiler hakkında dava açılmasının gerekmediğini belirtmiştir. Sonuç olarak İçişleri Bakanlığı, ilgililerin yeni iddialarını dikkate alarak, 2 Ocak 2002 tarihinde yeni bir inceleme izni verildiğini ifade etmiştir (yukarıda 93. paragraf).

95. Başvuranlar, 20 Ağustos 2002 tarihinde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesine dayanarak ve yeni delil unsurlarını ileri sürerek, 4 Ekim 2000 tarihli kararın kaldırılması ve davanın yeniden açılması talebiyle (yukarıda 89. paragraf) Danıştaya başvurmuşlardır.

96. Danıştay 2. Dairesi, 18 Eylül 2002 tarihinde, bu bağlamda 4483 sayılı Kanun'un 3. maddesinin h) bendine ve bu kanunun 9. maddesine atıfta bulunarak (ilgili iç hukuk, yukarıda 133. paragraf), itiraz edilen kararın itiraza elverişli olmadığı gerekçesiyle davanın esasını incelemeksizin bu talebi reddetmiştir.

97. İlgililer, 20 Kasım 2002 tarihinde, ceza soruşturması izninin iptal edilmesiyle ilgili olarak 4 Ekim 2000 tarihli karara karşı itiraz etmediklerini, ancak 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu gereğince davanın yeniden açılması talebinde bulduklarını belirterek, yeniden Danıştaya başvurmuşlardır. İlgililer, bu durumun farklı bir başvuru yolu teşkil ettiği kanaatindedirler. İlgililer, bu bağlamdaki taleplerini yinelemişlerdir.

98. Danıştay, 14 Ocak 2003 tarihinde, söz konusu davanın, davanın yeniden açılmasının öngörülmediği 4483 sayılı Kanun bağlamında yürütüldüğünü tespit ettikten sonra bu talebi reddetmiştir.

99. 25 Ocak 2002 tarihli rapor hakkında B. Akan ve M. Özel'in yaptıkları itiraz üzerine, Danıştay 2. Dairesi, 8 Nisan 2004 tarihinde (yukarıda 93. paragraf), itiraz konusu yapılabilecek bir kararın söz konusu olmadığı gerekçesiyle esas yönünden incelemeksizin bu itirazı reddetmiştir.

2. İnsan Hakları İl Kuruluna Başvurma

100. B. Akan ve M. Özel, 25 Şubat 2004 tarihinde, Yalova İnsan Hakları İl Kurulu'na ("Yalova İl Kurulu") başvurmuşlardır. Başvuranlar, ceza davasının depremin meydana geldiği (Yalova) yerden Konya'ya nakledilmesinin tabii hâkim ilkesine ve mağdurların başvuru haklarına ihlal teşkil ettiğini iddia etmektedirler. Öte yandan başvuranlar, olaya karışan görevlilerin soruşturulması yönündeki taleplerinin incelemesindeki eksikliklerden şikâyet etmektedirler.

101. Bu kurul, 6 Nisan 2004 tarihinde, insan hakları ihlaline ilişkin soruşturma ve değerlendirme komisyonunun ihtilaf konusu olaylar hakkında bir rapor düzenlediğini ve komisyonun davanın yer değiştirmesinin Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 14. maddesi gereğince zorunlu nedenlerden kaynaklandığını ve insan haklarının ihlalini teşkil etmediğini gözlemlediğini tespit etmiştir. Dahası kurul, bu rapor tespitlerine göre, Danıştay tarafından sorumluluklarının söz konusu edildiği görevliler hakkında soruşturma izninin iptal edilmesinin ve yeniden dava açılmasının reddedilmesinin, insan haklarına aykırı olmadığına altını çizmiştir. Öte yandan kurul, yine bu rapora göre, şikâyetçilerin şikâyetlerini ileri sürebilmeleri için Avrupa İnsan Haklarına başvurabileceklerini dile getirmiştir.

102. Diğer yandan Yalova İl Kurulu, insan haklarının ihlaline ilişkin soruşturma ve değerlendirme komisyon üyelerinin aşağıda yer alan ek görüşleri sunduklarını tespit etmiştir.

"1. Belediye meclisinin izni olmaksızın kat sayısının artırılması ve mimari planlara getirilen değişiklikler dahası bölgenin "riskli" niteliği bağlamında düzenlenen mimari plana riayet edilmemesi, yaşama hakkına bir ihlal teşkil etmektedir;

2. Dava dosyasının Yalova'ya yakın bölge yerine güvenlik nedenlerinden dolayı Konya'ya nakledilmesi, doğal hâkim ilkesine ve mağdurların başvuru haklarına ihlal teşkil etmiştir. Adalet Bakanlığı tarafından şikâyetçilere davanın takip edilmesi imkânının sağlanması için maddi yardım verilmesi gerekmektedir (...)

3. 4483 sayılı Kanuna dayanılarak, Danıştay tarafından soruşturma izninin iptal edilmesinden sonra, sunulan yeni deliller [dikkate alınarak] ihtilaf konusu olayların yeniden incelenmesinin sağlanamaması [ve] davanın yeniden açılmaması (...) [dahası] görevlilerin soruşturulması izninin iptal edilmesinden sonra şikâyetçilerin yararına iç hukuk yollarının bulunmaması, insan haklarına ihlal teşkil etmektedir.”

103. Yalova Valiliği, 29 Nisan 2004 tarihinde, bu karar hakkında bilgi edinmesi ve bu kararın bildirilmesi için başvuruların avukatına bir yazı iletmiştir.

3. Tazminat Davaları

a) Tazminat Davaları

104. B. Akan ve M. Özel, belirtilmeyen bir tarihte, maddi ve manevi zararın giderilmesi amacıyla, İçişleri Bakanlığı, Çınarcık Belediye Başkanı, İskân Bakanlığı ve (İstanbul) Büyükşehir Belediye Başkanı hakkında tazminat davası açılması için Bursa İdare Mahkemesi'ne başvurmuşlardır. Başvuranlar, kendilerine göre uygun yapı tekniklerinin kullanılması sağlanmaksızın, davaya katılan idare mahkemelerinin büyük deprem riski olan bölgelerde yapılara izin verdiklerini ve uygun denetimler yapılmaksızın inşaat ve oturma ruhsatı verdiklerini ve böylelikle hizmet kusuru işlediklerini iddia etmişlerdir.

105. Bursa İdare Mahkemesi, 30 Ekim 2000 tarihinde, ilgililerin iddia ettikleri eksikliklerden bilgi edindikleri tarih olan, 13 Ekim 1999 tarihinde bilirkişi raporunun düzenlenmesinin ardından altmış gün süre içerisinde (yukarıda 23. paragraf) dava açmaları gerektiğini değerlendirerek zamanaşımı nedeniyle bu talebi reddetmiştir.

106. Bu karara karşı yapılan itiraz üzerine, Bursa Bölge İdare Mahkemesi, 4 Mart 2003 tarihinde, itirazı reddetmiş ancak ilk derece mahkemesinin kararını onaylamıştır.

b) Dava Masraflarının Geri Ödenmesi

107. S. Çakır, 2 Ağustos 2004 tarihinde, ceza davasını takip etmek ve davaya katılmak için Konya’da yaptığını ileri sürdüğü yolculuklara ilişkin yapılan masrafların geri ödenmesi talebinde bulunmak amacıyla Adalet Bakanlığına başvurmuştur.

108. Adalet Bakanlığı, 31 Ağustos 2004 tarihinde, bu talebi reddetmiştir.

109. İlgilinin bu karar hakkında itirazı üzerine Ankara İdare Mahkemesi, 16 Mayıs 2006 tarihinde, dava dosyasının Yalova’dan Konya’ya nakledilmesi kararının idari değil, adli bir karar olduğu ve dolayısıyla idareye sorumluluk yükleyebilecek nitelikte olmadığı kanaatine varmıştır.

E. Müteahhitler Hakkındaki Hukuk Davaları*1. B. Akan ve M. Özel Tarafından Açılan Hukuk Davası*

110. Bu arada B. Akan ve M. Özel, 27 Eylül 1999 tarihinde, kolektif şirket V.G., V.G., kendisi, İ.K., Z.C. ve Çınarcık Belediye Başkanlığı hakkında tazminat davası açmak için Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi’ne (“AHM”) başvurmuşlardır.

111. AHM, 29 Eylül 2004 ve 17 Eylül 2007 tarihleri arasında düzenlenen duruşmalarda, Konya Ağır Ceza Mahkemesi önünde derdest olan ceza davasının sonuçlanmasını bekleyerek davanın ertelenmesine karar vermiştir.

112. 17 Eylül 2007 tarihinde, AHM, Konya Ağır Ceza Mahkemesi’nin biri ada 1256 üzerinde bulunan üç blokun yıkılmasıyla ilgili olmak üzere, beş suçtan VG. ve İ.K’yı mahkûm ettiğini, bu mahkumiyet kararının kesinleştiğini ve bu kararın sanıkların sorumluluklarının tespit edildiği 12 Ekim 2000 tarihli İstanbul Teknik Üniversitesi bilirkişi raporu ışığında verildiğini gözlemlemiştir. Bu bilirkişi raporu, dava dosyasına eklenmiş ve AHM şikâyetçilerin apartman dairelerinin yıkılmasından kaynaklanan maddi zararın tespit edilmesi amacıyla bilirkişi tayin edilmesi talebinde bulunmuştur.

113. Bilirkişi, 19 Kasım 2007 tarihinde, maruz kalınan maddi zararın 5.015 TRY olduğunu değerlendirmiştir.

114. Şikâyetçiler, 14 Ocak 2008 tarihli duruşmada, söz konusu bilirkişinin tespitlerine itiraz etmişlerdir.

115. Tüketici mahkemesi olarak karar veren AHM, 2 Aralık 2008 tarihinde, delil yetersizliği ve yetkisizlik/görevsizlik nedeniyle sırasıyla V.G., Çınarcık Belediye Başkanlığı hakkında sunulan tazminat talebini reddetmiştir. Öte yandan AHM, davacılar tarafından sunulan, hasar gören eşyalar ile ilgili tazminat talebinden, yargılama sırasında vazgeçildiğinin değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Sonuç olarak, AHM, kolektif şirket V.G. ve Z.C.'yi, maddi tazminat olarak başvuranlara müştereken 2.091.43 TRY ve manevi tazminat bağlamında her birine 2.000 TRY ödemeye mahkûm ederek, tazminat talebini kısmen kabul etmiştir.

116. B. Akan ve M. Özel, 13 Mart 2009 tarihinde, bu karara karşı temyiz talebinde bulunmuşlardır. Başvuranlar, temyiz dilekçelerinde V.G.'nin sorumluluğunun Konya Ağır Ceza Mahkemesi tarafından tespit edildiğini ve ceza mahkemelerinin tespitlerinin hukuk mahkemeleri için bağlayıcı olmaması halinde, ortaya çıkarılan olgusal gerçekler söz konusu olduğunda durumun bu şekilde olmadığını iddia etmişlerdir. İlgililer, AHM'nin tüketici mahkemesi olarak karar vermesinden şikâyet etmişlerdir. Hâlbuki tamamen bir hukuk davası söz konusu olmuştur. Sonuç olarak ilgililer, tazminat bağlamında ödenmesine karar verilen tutarların yeterli olmadığını ve böylelikle, kendilerine göre, AHM kararının Sözleşme'nin 2. ve 13. maddelerine aykırı olduğunu ve ayrıca mülkiyet haklarını ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

117. Yargıtay, 28 Şubat 2010 tarihinde, AHM'nin kararını bozmuştur.

118. Bilirkişi raporu, 28 Haziran 2010 tarihinde düzenlenmiştir. Raporda, başvuranların maddi zararlarının, depremde yıkılan apartman dairesinin değerine, yani 2.750 TRY'ye tekabül ettiği değerlendirilmiştir.

119. Yargıtay tarafından verilen bozma kararının ardından, 23 Kasım 2010 tarihinde, AHM, V.G.'nin gerek yapıların inşa edilmesinde gerekse söz konusu binaların satışında yer almadığı kanaatine vararak, delil yokluğundan V.G. hakkında sunulan tazminat talebini yeniden reddetmiştir. Öte yandan AHM, olayların idare mahkemelerinin yetkisi kapsamına girdiği gerekçesiyle görevsizlik nedeniyle, belediye hakkında sunulan tazminat talebini reddetmiştir. AHM, İ.K. hakkında sunulan talepten vazgeçildiğini tespit etmiştir. AHM, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesine dayanarak, evdeki eşyalara ilişkin talebin sunulmamış olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Sonuç olarak, AHM, kolektif şirket V.G. ve Z.C.'yi, maruz kalınan maddi zarar bağlamında müştereken 3.600 TRY ve her davacıya manevi zarar bağlamında 2.000 TRY ödemeye mahkûm etmiştir.

120. Yargıtay, 15 Kasım 2011 tarihinde, bu kararı onamıştır.

2. S. Çakır Tarafından Açılan Hukuk Davası

121. Öte yandan, S. Çakır ve eşi, 11 Kasım 1999 tarihinde, sınırlı sorumluluğu olan V.G. *Arsa Ofisi Villa İnş. Taah. Turizm* şirketi, kolektif şirket V.G. *Arsa Ofisi*, V.G. ve İ.K. hakkında tazminat davası açmak için AHM'ye başvurmuşlardır. İlgililerin her biri, maddi tazminat bağlamında 15.000 TRL, manevi tazminat bağlamında ise 500.000 TRL ve destek kaybı bağlamında hesaplanacak olan bir meblağ talep etmişlerdir.

122. AHM, 29 Aralık 2008 tarihinde, başvuranın oğlunun yıkıntılar altında hayatını kaybettiği binanın müteahhitinin, kolektif şirket V.G. *Arsa Ofisi* şirketi olduğunun ve mimari projenin bilimsel sorumlusu olan İ.K. tarafından düzenlendiğinin tespit edildiği kanaatine varmıştır. Diğer yandan AHM, Konya Ağır Ceza Mahkemesi'nin talebi üzerine düzenlenen 12 Ekim 2000 tarihli bilirkişi raporu ışığında, ruhsat veren kamu makamlarının 2/8 ve binaların yetkilisi olan kişilerin ise 6/8 düzeyinde sorumlu olduklarını

gözlemlemiştir. Dolayısıyla AHM, kolektif şirket V.G. *Arsa Ofisi* şirketi ve İ.K.'nın 6/8 düzeyinde sorumlu oldukları kanaatine varmıştır.

AHM, V.G.'nin ve sınırlı sorumlulukları olan V.G. *Arsa Ofisi Villa İnş. Taah. Turizm* şirketinin dava ile ilişkili olamayacakları gerekçesiyle, ilgililer hakkında sunulan talebi reddetmiştir. AHM, başvuranın ve eşinin tazminat taleplerini kısmen haklı bulmuştur. Dolayısıyla kolektif şirket V.G. *Arsa Ofisi*, hasar gören eşyalar bağlamında başvurana 1.170 TRY, mali destek kaybı bağlamında 5.317,40 TRY ve maruz kalınan manevi zarar bağlamında 4.500 TRY ödemeye mahkûm edilmiştir.

123. Yargıtay, 18 Kasım 2009 tarihinde, davaya bakmakla yetkili olan mahkemenin tüketici mahkemesi olduğu gerekçesiyle, bu kararı bozmuştur.

124. Bozma kararının ardından ve tüketici mahkemesi olarak karar veren AHM, 1 Nisan 2010 tarihinde verilen kararla, V.G.'nin ve sınırlı sorumlulukları olan V.G. *Arsa Ofisi Villa İnş. Taah. Turizm* şirketinin dava ile ilişkili olamayacakları gerekçesiyle, ilgililer hakkında yapılan talebi de reddetmiştir. AHM, İ.K.'nın ölümünün dava açıldıktan sonra meydana gelmesiyle ilgili olarak mirasçılarının mirası kabul etmediği gerekçesiyle İ.K. hakkındaki talebi de reddetmiştir. Bununla birlikte, AHM kolektif şirket *Arsa Ofisi* V.G. hakkında sunulan tazminat talebini kısmen haklı bulmuştur. Bu bağlamda AHM, S. Çakır'a, hasar gören eşyalar bağlamında 1.014 TRY, destek kaybı bağlamında 4.607,85 TRY ve manevi zarar bağlamında 4.500 TRY ödenmesine karar vermiştir.

125. Yargıtay, 9 Mart 2011 tarihinde, bu kararı bozmuştur.

126. Yargıtay, 13 Kasım 2011 tarihinde, bu karar hakkında yapılan karar düzeltme talebini reddetmiştir.

127. Bozma kararının ardından, AHM, 29 Aralık 2011 tarihinde verilen kararla, V.G.'nin ve sınırlı sorumlulukları olan V.G. *Arsa Ofisi Villa İnş. Taah. Turizm* şirketinin dava ile ilişkili olamayacakları gerekçesiyle, ilgililer hakkında sunulan talebi reddetmiştir. AHM, İ.K.'nın ölümünün dava açıldıktan sonra meydana gelmesiyle ilgili olarak mirasçılarını mirası

kabul etmedikleri gerekçesiyle İ.K. hakkındaki talebi de reddetmiştir. Bununla birlikte, AHM, kolektif şirket *Arsa Ofisi V.G.* hakkında sunulan tazminat talebini kısmen haklı bulmuştur. Bu bağlamda AHM, S. Çakır'a hasar gören eşyalar bağlamında 1.560 TRY, destek kaybı bağlamında 7.089 TRY ve manevi zarar bağlamında 4.500 TRY ödenmesine karar vermiştir.

3. Ş. Yüce (Ergüden) Tarafından Açılan Hukuk Davası

128. Dahası, Ş. Yüce (Ergüden) ve ailesinin üç üyesi, 16 Şubat 2000 tarihinde, her biri bu bağlamda manevi zarar anlamında 1 milyar TRL ve maddi zarar anlamında 9 milyar TRL talep ederek, ebeveynlerinin ölümü nedeniyle maruz kaldıkları zararlar için tazminat davası açmak amacıyla AHM'ye başvurmuşlardır. Dava, kolektif şirket V.G. *Arsa Ofisi* hakkında açılmıştır.

129. Tüketici mahkemesi olarak karar veren AHM, 26 Aralık 2007 tarihinde, ebeveynlerin mirasında sırasıyla belirtilen payları çerçevesinde farklı davacılar arasında paylaşılacak üzere, 3.092,93 TRY tutarının ödenmesine karar vererek, maruz kalınan maddi zarara ilişkin talebi kısmen haklı bulmuştur. Öte yandan AHM, davacıların annelerinin ölümünden kaynaklanan manevi zarar için 1.000 TRY ve babalarının ölümünden kaynaklanan manevi zarar için 1.000 TRY tutarının ödenmesine karar vermiştir.

130. Davalı taraf, 28 Mart 2008 tarihinde, temyiz talebinde bulunmuştur.

131. Yargıtay, 20 Kasım 2008 tarihinde, 27 Ocak 2009 tarihinde kesinleşmiş olan karar ile bu temyiz talebini reddetmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

132. Olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan, 4 Nisan 1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun⁸ 14. maddesi uyarınca, hukuki ya da maddi gerekçelerle, bölgesel yargı yetkisini kullanması mümkün olmayan veya kendi yetki alanında davayı sürdürmesinin kamu güvenliği için tehlikeli olduğu kanaatine varan, salahiyetli hâkim ya da mahkeme, davanın aynı derecede bir diğer mahkemeye nakline karar verebilmekteydi. Kamu güvenliğine ilişkin sebeplerle, davanın naklini talep etme görevi Adalet Bakanlığı'na aitti.

133. 2 Aralık 1999 tarihinde kabul edilen, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a göre, memurlar, yalnızca yetkili idari makamın izni ile, görevlerinin ifası sırasında işlenen suçlar nedeniyle yargılanabilmektedirler. Soruşturma izninin verilmesi ya da verilmemesi yönündeki kararlar, itiraz konusu yapılabilmektedir.

Bu kanunun 3. maddesinin h) bendine göre, büyük şehirlerdeki belediye başkanları ya da muhtarlar ile belediye meclislerinin üyeleri ve il genel kurulunun üyeleri hakkında soruşturma açma konusundaki yetki İçişleri Bakanlığı'na aittir.

Bu kanunun 9. maddesi hükümlerine göre, Danıştay İkinci Dairesi, özellikle kanunun 3. maddesinin h) bendi kapsamına giren kararlara karşı yapılan itirazları incelemeye yetkilidir ve itirazlar hakkında verilen kararlar kesindir.

134. 9 Mayıs 1985 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan, 3 Mayıs 1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32. maddesi, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olduğu şekliyle aşağıdaki gibidir:

⁸ 5275 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 4 Aralık 2004 tarihinde kabul edilmiş ve 17 Aralık 2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

"Ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak başlanan yapılar:

Madde 32 – Bu Kanun hükümlerine göre - ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç - (...) ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti (...) üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı [mühürlenerek] inşaat derhal [durdurulur]. Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebliğatın bir nüshası da muhtara bırakılır. Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mührün kaldırılmasını ister. Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşılırsa, mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir."

Bu kanunun 42. maddesinde, kanun hükümlerine uygun olmayan yapılar hakkında uygulanabilecek idari müeyyideler belirtilmiştir.

135. 25 Mayıs 1959 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan, 15 Mayıs 1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’da, doğal afetlerle baş etmek amacıyla alınacak tedbirler ve yapılacak yardımlar belirtilmektedir.

136. 2 Temmuz 1998 tarihinde değişikliğe uğrayan, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında 2 Eylül 1997 tarihli Yönetmelik’te, özellikle, afet bölgelerine yapılan binalarda yerine getirilmesi gereken teknik kriterler belirtilmekteydi.

6 Mart 2007 tarihinde, Resmi Gazete’de, afet bölgelerine yapılacak yapılara ilişkin yeni bir yönetmelik yayımlanmıştır.

137. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 27 Ağustos 1999 tarihinde, depremden önce, deprem sırasında ve sonrasında alınan tüm tedbirleri incelemekle görevli bir araştırma komisyonunun kurulmasına karar vermiştir. Bu komisyon, 23 Aralık 1999 tarihinde raporunu sunmuştur. Bu raporun özellikle somut olaya ilişkin kısımları aşağıdaki gibidir:

" VI. Değerlendirme:

(...)

Depremi ardından çalışmaya başlayan kriz hücrelerinin oluşturulmasına rağmen, kurtarma ve yardım komiteleri ile sivil savunma yetkililerinin yeterince organize olmadıklarını ve müdahalelerde gecikmelerin yaşandığını tespit edilebildi.

17 Ağustos depreminin ardından, yardım çalışmalarının hazırlanması ve düzenlenmesi bakımından eksikliklerin söz konusu olması sebebiyle, toplumumuz, bu çalışmaların bir kaosa dönüştüğünü açıkça gözlemleyebilmiştir. Toplum hayatını etkileyecek nitelikteki afetlerin meydana geldiği durumlarda, yetkinin/gücün kamu yöneticilerine ait olmasına rağmen, bu yöneticiler, söz konusu durumları yeterince kavrayarak, doğru kararlar verememişlerdir. Bu durum, şüphesiz, depremden etkilenen bölgenin önemi, iletişimin kesilmesi, enerji kesintileri ve alt yapıya erişilememe durumlarıyla açıklanmaktadır.

Bu nedenle, uygulamada gecikmeler yaşanmıştır, zira büyük deprem riski taşıyan bölgeler olarak sınıflandırılan bu illerdeki yetkililerin, bu tür bir afet karşısında alınacak tedbirleri ya da depremin yaşanması durumunda her birinin görev ve yetkilerini belirleyen herhangi bir planları bulunmamaktaydı veyahut da böyle bir senaryoyu öngörmemişlerdir. Oysa söz konusu yetkililerin, bölgenin kritik durumunu ve daha kötü olasılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanmaları ve etkili şekilde müdahale edebilmeleri [gerekirdi] (...). Kuşkusuz, kriz hücrelerinde yer alan kamu yöneticileri, çalışmalarını iyi niyet ve fedakârlıkla sürdürmüşlerdir. Bununla birlikte, bu yöneticilerin doğal afet için hazırlıklı olmadıkları, acil müdahale planı ve programlarının bulunmadığı ve bu tür bir plan ve programları olsa bile, afet korkusuyla meydana gelen şok nedeniyle bunları uygulayamadıkları tespit edilmiştir.(...)

(...)

Kurtarma operasyonları sırasında etkili ve yeterli şekilde hareket etmeyen bir diğer organ, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'dür (...) Çok sınırlı sayıda (...), yaklaşık 110 kişiden oluşan sivil kurtarma ekipleri, 17 Ağustos tarihinde yıkılan 13.600 bina arasında kelimenin tam anlamıyla kaybolmuşlardır. Böylelikle, yıkıntıların arasından çıkarılabilecek olan çok sayıda insan çıkarılamamış ve hayatını kaybetmiştir. Şayet, kurtarma operasyonları sırasında, sivil kurtarma ekipleri, eğitim almamış olan tecrübesiz gönüllüleri yönlendirmek ve takip etmek amacıyla orada bulunsalardı, hemşerilerimizin [büyük bir kısmının] bugün hala hayatta olacağı kesindi.

İllerde ve bölgelerde imar planını düzenleyenler belediyelerdir. Ademi merkezîyetçilik adına belediyelere devredilen bu önemli yetkiler (...) siyasi amaçlar doğrultusunda

kullanılmıştır (...) Yerel yöneticiler ve belediyeler, kendilerine verilen yasal yetkileri kötüye kullanmışlar ve şehirlerini beton yığına dönüştür[müşlerdir].

(...)"

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

138. Mahkeme, başvuruların olaylar ve şikâyetler bakımından benzerlik göstermesini göz önünde bulundurarak, başvuruları birleştirmeye karar vermektedir.

I. BAŞVURULARIN KONUSU VE BAŞVURAN TARAFLAR HAKKINDA

A. Başvuruların konusu hakkında

139. Mahkeme, başvuru formlarında, başvuranların, Konya Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan ceza davasının, özellikle ilgili mağdurların sayısı dikkate alındığında, depremin ardından en büyük önemi taşıdığını belirttiklerini tespit etmektedir. Başvuranlar, yaşam hakkının ciddi şekilde ihlaline ilişkin bu davada, gayrimenkul müteahhidi ve ortaklarının ağır kusurunun yanında idarenin ağır kusurunun da söz konusu edildiğini, ancak gösterdikleri tüm çabalara rağmen, sorumluların tamamı hakkında soruşturma yürütülmediğini dile getirmektedirler. Başvuranlar ayrıca, depremin meydana geldiği bölgenin, yıllar önce afet bölgesi olarak ilan edildiğini ve böylelikle, bu bölgedeki yapıların belirli kurallara tabi tutulduğunu ifade etmektedirler. Bu kurallara ve imar planları ile mimari planlara ilişkin gerekliliklere rağmen, kaçak yapılan, 5 katlı ve kat sayısı 5'ten fazla olan binalar için belediye izni verilmiştir. Yapıların, bu bölgenin özel koşullarına uygun olarak yapılması (demir alanlarının yakınında, bodrumda iki kat) gerekmesine rağmen, başvuruların yakınlarının hayatlarını kaybettiği binalarda bu durum geçerli olmamıştır. Dahası,

başvuranlar, belediye yetkililerini, binaların uygunluğunu denetlemek ya da binaların yapılmasını önlemek amacıyla gerekli denetimleri yapmaktan kaçınmakla suçlanmaktadır ve bu eksikliklerin yakınlarının ölümüne katkıda bulunan ihmallerden ibaret olduğu kanısındadırlar.

140. Başvuranlar aynı zamanda, depremin ardından yardım çalışmalarının düzenlenmesindeki eksiklikler ve valilik tarafından öngörülen bir "afet planının" bulunmaması sebebiyle idarenin ağır kusurunun da söz konusu olduğunu iddia etmektedirler. Başvuranlar özellikle, göçük altında kalan kişilere yönelik arama çalışmalarının, ancak afetin ardından birkaç saat sonra yürütülebildiğini, ölü ve yaralılara ilişkin bir listenin düzenlenemediğini ve yaralıların hastaneye götürülemediğini ifade etmektedirler. Başvuranlara göre, idarenin doğal afetlerle baş etmek için önceden hazırlıklı olmaması ölenlerin sayısını artırmıştır.

141. Ardından, başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesini ileri sürerek, 17 Ağustos 1999 tarihli deprem sırasında yakınlarının hayatını kaybetmesinin yaşam hakkına ihlal teşkil ettiğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar, doğal bir afetin söz konusu olduğunu kabul ederek, sorumlu tuttıkları tüm kişiler hakkında herhangi bir soruşturma yürütülememesinden şikâyet etmektedirler. Başvuranlar, yapıların bulunduğu bölgenin afet bölgesi olması dikkate alınmaksızın imar planlarında yapılan değişiklikler nedeniyle, yakınlarının yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

142. Başvuranlar ayrıca, Sözleşme'nin 6. maddesine dayanarak, ceza davasının hakkaniyete uygun olmamasından ve özellikle, davanın Yalova'dan Konya'ya - kendilerine göre on saatlik bir yol mesafesi olan bir şehre - nakledilmesinin ve davayı takip etme konusunda meydana gelen zorlukların oluşturduğu, tabii hâkim ilkesinin ihlalinden şikâyet etmektedirler. Başvuranlar bu bağlamda, yargı yoluna başvurma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar aynı zamanda, ceza davasının aşırı uzun sürmesinden şikâyetçi olmaktadır.

143. Başvuranlar ayrıca, Sözleşme'nin 13. maddesine atıfta bulunarak, kendi ifadelerine göre, bu memurların sorumluluğunun bilirkişi tarafından tespit edilmesine rağmen, suçlanan memurlar hakkında soruşturma yürütülmesinin mümkün olmadığını iddia etmektedirler. Başvuranlar aynı zamanda, kendilerine hem idare mahkemeleri hem de hukuk mahkemeleri önünde maruz kalınan zararın tazmin edilmesini sağlayacak nitelikte etkin bir hukuk yolundan yararlanamamalarından da şikâyet etmektedirler.

144. Son olarak, başvuranlar, kendi evlerinin ya da yaşamlarını yitiren yakınlarının evlerinin yıkıldığını iddia ederek, Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesini ileri sürmektedirler.

145. Mahkeme, davaya ilişkin olay ve olguların hukuki nitelendirmesi konusunda takdir yetkisine sahip olduğundan, söz konusu taraflarca olaylara atfedilen nitelendirmenin kendisi için bağlayıcı olmadığını hatırlatmaktadır. Bir şikâyet, gerçekte, sadece ileri sürülen hukuki araçlarla/yöntemlerle ya da argümanlarla değil, iddia edilen olay ve olgularla nitelendirilmektedir (*Guerra ve diğerleri/İtalya*, 19 Şubat 1998, § 44, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1998-I). Somut olayda, Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin maddi yönü açısından, yakınlarının yaşam hakkının ihlali bakımından başvuranlar tarafından ileri sürülen olayların tamamının dikkate alınması gerektiği kanısına varmaktadır. Mahkeme ayrıca, başvuranlar tarafından, Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri açısından, ceza davasının seyrine ve memurlar hakkında herhangi bir ceza soruşturması yürütülememesine ilişkin olarak ileri sürülen olay ve olguların da Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü açısından incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

Geriye başvuranların, yargılamanın hakkaniyete uygun olmadığı, tazminat elde etmek için etkin bir hukuk yolunun bulunmadığı ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin, kendilerinin bu bağlamda ileri sürdükleri maddeler, yani sırasıyla Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi açısından incelenmesi kalmaktadır.

B. Mevcut davada başvuran taraflar hakkında

146. Mahkeme, B. Akan'ın avukatının, davanın Hükümet'e bildirilmesinin ardından sunduğu görüşlerinde, daha fazla ayrıntı vermeksizin, kendi şahsı adına ve kendi kızı adına hareket ettiğini belirttiğini tespit etmektedir.

147. Oysa Mahkeme, B. Akan'ın başvuru formunun, kendi kızının başvuran taraf sıfatı hakkında herhangi bir açıklama içermediğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla, başvurunun sunulmasını, bu durumun kendisine bildirilme şeklini ve bu durumdan haberdar edildiği aşamayı dikkate alarak, Mahkeme, B. Akan'ın başvurusunu yalnızca kendi şahsı adına sunduğunun kabul edilmesi gerektiği kanısına varmaktadır.

II. HÜKÜMET'İN İLK İTİRAZLARI HAKKINDA

A. Tarafların iddiaları

1. Hükümet'in iddiaları

148. Hükümet, her şeyden önce, başvuranların, başvuruları çerçevesinde sundukları şikâyetleri özü itibariyle ileri sürmemeleri ya da Sözleşme'nin ihlal edildiğini iddia etmemeleri nedeniyle, iç hukuk yollarını tüketmediklerini savunmaktadır.

149. Ayrıca, Hükümet, Anayasa'nın 125. maddesine dayanarak, başvuranların, - kendisine göre, tazminat elde etme imkânı sağlayabilecek bir hukuk yolu olan - sosyal risk kuramına dayanarak, idarenin objektif sorumluluğunu söz konusu etme olanağına sahip olduklarını ileri sürmektedir.

Başvuranların aynı zamanda, söz konusu binaların müteahhidi veya binaların yapımından sorumlu olan mühendis gibi, diğer kişiler ve merciler

hakkında tazminat davaları açma imkânları da bulunmaktaydı, ancak başvuranlar bu imkânı kullanmamışlardır.

150. Son olarak, Sözleşme'nin 13. maddesi bağlamındaki şikâyetlerin esası hakkındaki argümanlarını desteklemek amacıyla, Hükümet, yıkılan binaların inşaatından sorumlu olan kişilerin mahkûm edildiklerini ileri sürmektedir. Hükümet bu bağlamda, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca, bir kişinin şikâyetinin çözüme kavuşturulması halinde, söz konusu kişinin bundan böyle Sözleşme'nin ihlali nedeniyle mağdur olduğunu ileri süremeyeceğini belirtmektedir. Hükümet'e göre, başvuruların kendi beklentilerine uygun kararlar elde etmemelerine rağmen, şikâyetlerinin giderildiği kanaatine varılmalıdır.

2. Başvuranların iddiaları

151. Başvuranlar, Hükümet'in iddialarına itiraz etmektedirler.

A. ve M. Kılıç, İ. ve G. Erdoğan ile Ş. Yüce (Ergüden) iç hukuk yollarını tükettiklerini iddia etmektedirler. İlgililer bunun yanı sıra, ceza davasına katılan bazı taraflar, suçlanan kamu görevlileri hakkında idare mahkemelerinde davalar açmış olsalar bile, bu mahkemelerin kanunla öngörülmeyle gerekçelerle tazminat taleplerini reddettiklerini ileri sürmektedirler. Aynı şekilde, bazı şikâyetçiler tarafından hukuk mahkemelerinde açılan tazminat davaları, bir sonuca ulaşmaksızın uzun yıllar boyunca devam etmiştir. Bu bağlamda, yukarıda belirtilen başvuranlar, Yalova Asliye Hukuk Mahkemesi binasının deprem sırasında hasar gördüğünü, aynı mahkemenin birçok defa taşındığını, davaya bakmakla yetkili hâkimlerin pek çok kez değiştirildiğini ve böylelikle, birçok mağdurun davasının halen devam ettiğini ifade etmektedirler. Başvuranlar bundan böyle, bu yolla herhangi bir tazminat elde etmeyi ümit etmemektedirler. Başvuranlar, verilen kararları ve aradan geçen süreyi göz

önünde bulundurarak, depreme ilişkin tazminat davalarının etkin olmadığını ileri sürmektedirler.

152. Mahkeme tarafından taraflara gönderilen ek bilgi taleplerine cevap olarak, İ. ve G. Erdoğan ile A. ve M. Kılıç'ın avukatı, Mahkeme'yi, tazminata ilişkin hukuk yolunun etkin olmaması ve davanın maliyeti nedeniyle müvekkillerinin davayı sonuna kadar sürdürmekten vazgeçtiklerine dair bilgilendirmiştir. Söz konusu avukat, her halükarda, tazminat konusunda herhangi bir etkin hukuk yolunun bulunmadığını ileri sürmektedir.

153. S. Çakır ve M. Özel ile B. Akan, Hükümet'in tazminata ilişkin etkin bir hukuk yolunun bulunduğu yönündeki iddialarına itiraz etmektedirler. Bu bağlamda, ilgililer, görüşlerini sundukları tarihte, tazminat davasının on bir yıldan beri devam ettiğini, bu sebeple etkin bir sonuç elde etmenin imkânsız olduğunu ve ödenmesine karar verilebilecek meblağın her halükarda tatmin edici olamayacağını ileri sürmüşlerdir. İlgililer ayrıca, davanın Yargıtay'da derdest olmasına rağmen, ilk derece mahkemesinin, V.G.'nin, cezai anlamda, şikâyetçilere tazminat ödemekle yükümlü olmadığı kanaatine vardığını ifade etmişlerdir. İlgililer bununla birlikte, kendilerine herhangi bir tazminat ödenmesine karar verilmiş olsa bile, suçlanan şirketin bu tazminatı ödemek için fonlarının bulunmadığını ve böylelikle, tazminat elde etmek için etkin bir hukuk yolunun mevcut olmadığını eklemiştir. *Mahmut Aslan/Türkiye* (No. 74507/01, 2 Ekim 2007) ve *Ali Kemal Uğur ve diğerleri/Türkiye* (No. 8782/02, 3 Mart 2009) davalarına atıfta bulunarak, ilgililer, yargılamanın uzunluğundan şikâyet etmek için herhangi bir etkin hukuk yolunun bulunmadığını ileri sürmüşlerdir.

154. M. Özel ve B. Akan, diğer yandan, idari yargıda açılan tazminat davasına ilişkin olarak, idare mahkemelerinin, somut olayda, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde öngörülen süreyi değil, idari işlemlere ilişkin hak düşürücü süreyi uyguladıklarını ileri sürmektedir.

İlgililer, söz konusu mahkemelerin - kendi ifadelerine göre, iç hukuktaki içtihadın aksine - bir yıllık hak düşürücü süreyi uygulamadıklarını ve bu sebeple taleplerinin reddedildiğini belirtmektedirler. Başvuranlara göre, taleplerinin reddi, kanuna ve iç hukuktaki içtihadı aykırıdır ve diğer yandan, idareyi korumayı amaçlamıştır.

B. Mahkeme'nin değerlendirmesi

155. İlk olarak, Mahkeme, Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesi bağlamındaki iddialarının, başvurunun tamamı bakımından genel biçimde dile getirilmesine rağmen, doğrudan Sözleşme'nin 2. maddesiyle ilgili olduğunu ve dolayısıyla bu maddeyle bağlantılı olarak incelenmesi gerektiğini vurgulamasının yararlı olacağı kanısındadır.

156. Aynı şekilde, mevcut davada olaylara ilişkin yapılan hukuki nitelendirmeyi (yukarıda 145. paragraf) dikkate alarak, Mahkeme, Hükümet'in, başvuranların Sözleşme'nin 13. maddesi bağlamındaki şikâyetlerine çözüm getirildiği yönündeki iddialarının (yukarıda 150. paragraf), Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü kapsamına girdiği ve bu iddiaların davanın esasını incelenmeden önce ele alınması gerektiği kanaatine varmaktadır.

1. Başvuranların mağdur sıfatları hakkında

157. Mahkeme, ulusal makamların, açıkça ya da özünde, Sözleşme'nin ihlal edildiğini kabul etmedikleri, ardından da bu ihlali telafi etmedikleri sürece, başvuran lehine bir karar vermenin ya da bir tedbir almanın, prensipte, Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca ilgiliyi "mağdur" sıfatından yoksun bırakmak için yeterli olmadığını hatırlatmaktadır (bk., örnek olarak, *Eckle/Almanya*, 15 Temmuz 1982, § 66, A serisi No. 51, *Dalban/Romanya* [BD], No. 28114/95, § 44, AİHM 1999-VI, *Scordino/İtalya (No. 1)* [BD],

No. 36813/97, §§ 179-180, AİHM 2006-V, *Gäfgen/Almanya* [BD], No. 22978/05, § 115, AİHM 2010, ve *Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], No. 26828/06, § 259, AİHM 2012 (alıntılar)). Sözleşme'nin koruma mekanizmasının ikincil niteliği, yalnızca bu iki koşul yerine getirildiğinde başvurunun incelenmesine engel olmaktadır (Yukarıda anılan, *Eckle*, §§ 69 ve devamı).

158. Somut olayda, Hükümet, başvuruların şikâyetlerinin giderildiğini ileri sürmek için yıkılan binaların müteahhitlerinin mahkûm edildiklerini iddia etmektedir. Oysa Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönüne ilişkin gerekliliklerin niteliğini ve bu mahkûmiyetin herhangi bir telafi/tazmin şekli oluşturamayacağını anlaşıldığını göz önünde bulundurarak, Hükümet'in bu bağlamdaki iddiasını reddetmektedir.

2. İç hukuk yollarının tüketilmesi hakkında

159. Mahkeme, iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünün, başvuranların, iddia ettikleri ihlallerin telafisinin sağlanması amacıyla mevcut olan yeterli hukuk yollarını olağan şekilde kullanmalarını gerektirdiğini hatırlatmaktadır. Bu hukuk yolları, teoride olduğu gibi uygulamada da yeterli ölçüde kesin olmalıdır, aksi takdirde, gereken etkinlik ve erişilebilirlik kriterlerinden yoksun olacaktır (*Vučković ve diğerleri/Sırbistan* [BD], No.17153/11, § 71, 25 Mart 2014). Bir hukuk yolunun etkin olarak değerlendirilebilmesi için, bu hukuk yolunun, ihtilaf konusu duruma doğrudan çözüm getirebilecek ve başarı sağlayacak makul bakış açıları sunabilecek nitelikte olması gerekmektedir (*ibidem*, § 74). Diğer taraftan, hiçbir unsur, yeterli ya da etkin olmayan bir hukuk yolunun kullanılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte, açık şekilde sonuçsuz kalacağı kesin olmayan belli bir başvuru yolunun sonuca ulaşmayacağına dair duyulan şüphe, söz konusu hukuk yollarının kullanılmamasını haklı göstermek için geçerli bir sebep teşkil etmemektedir (*ibidem*, §§ 73-74).

160. Bu nedenle, Mahkeme, iç hukuk yollarını tüketme kuralının belli bir esneklikle ve aşırı şekilcilikten uzak olarak uygulanması gerektiğini sık sık vurgulamıştır (*Ringeisen/Avusturya*, 16 Temmuz 1971, § 89, A serisi No. 13 ve yukarıda anılan, *Vučković ve diğerleri*, § 76). Mahkeme dahası, iç hukuk yollarını tüketme kuralının otomatik bir uygulamaya elverişli olmadığını ve mutlak nitelik taşımadığını; bu kurala riayet edilip edilmediğini denetlerken, davaya özgü koşulların dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir (Yukarıda anılan, *Kurić ve diğerleri*, § 286).

161. Bu durum, özellikle Mahkeme'nin, yalnızca ilgili Sözleşmecî devletin hukuk sisteminde teoride öngörülen hukuk yollarını değil, aynı zamanda bu hukuk yollarının hangi bağlamda yer aldığını ve başvuranın kişisel durumunu gerçekçi şekilde göz önünde bulundurması gerektiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme'nin, dava koşullarının tamamını dikkate alarak, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmek için kendisinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadığını incelemesi gerekmektedir (*İlhan/Türkiye* [BD], No. 22277/93, § 59, AIHM 2000-VII).

162. Üstelik başvuran, mümkün olan farklı başvuru yolları arasında seçim yapma hakkına sahip olduğunda ve kendiliğinden, bu yolların etkinliğine dair kıyaslama yapılması gerekmediğinde, Mahkeme, iç hukuk yollarını tüketme gerekliliğini başvuranın lehine yorumlama eğilimi göstermektedir (*Manoussakis ve diğerleri/Yunanistan*, 26 Eylül 1996, § 33, *Derleme* 1996-IV, ve *Aquilina/Malta* [BD], No. 25642/94, § 39, AIHM 1999-III).

163. İspat yüküne ilişkin olarak, Hükümet tarafından ileri sürülen hukuk yolunun, hem teoride hem de olayların meydana geldiği dönemde uygulamada etkin ve geçerli olduğu konusunda Mahkeme'yi ikna etme görevi, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri süren Hükümet'e aittir. Söz konusu durum ispatlandığında, bu hukuk yolunun gerçekte kullanıldığını veya herhangi bir sebepten dolayı, bu hukuk yolunun, davaya ilişkin olaylar

dikkate alındığında yeterli ya da etkin olmadığını veyahut da bazı özel koşulların kendisini bu yolu kullanmaktan muaf tuttuğunu kanıtlama görevi başvurana aittir (Yukarıda anılan, *Vučković ve diğerleri*, § 77).

164. Somut olayda, Hükümet tarafından ileri sürülen ilk itirazın birinci kısmı bağlamında, öncelikle başvuruların, depremin hemen ardından acil yardım çalışmalarının ivedi ve etkin şekilde yürütülmemesine ilişkin şikâyetleri (yukarıda 140. paragraf) hakkında, Mahkeme, elinde bulunan unsurları göz önüne alarak, başvuruların, özellikle, acil yardım çalışmalarının düzenlenmesi ve uygulanması konusunda iddia edilen eksiklikleri ileri sürmek ve bu durumdan şikâyetçi olmak amacıyla ulusal mahkemelere başvurmadıklarını tespit etmektedir. Başvuruların bu şikâyetinin Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

165. Ardından, dosyada yer alan belgeleri göz önünde bulundurarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamındaki şikâyetlerin geri kalanına ilişkin olarak, başvuruların, daha sonra Mahkeme'ye sundukları bu şikâyetleri, birçok vesileyle ve ulusal ceza, hukuk ve idare" mahkemelerinde görülen çeşitli davalar sırasında ileri sürdüklerini tespit etmektedir (söz konusu davalara ilişkin detaylar için, bk., 24-82, 88-99 ve 104-131. paragraflar). Başvuruların özellikle Sözleşme hükümlerini ileri sürmedikleri yönündeki iddiaya ilişkin olarak, Mahkeme, ulusal mahkemelerde açılan çeşitli davaların ve bu mahkemelere sunulan dilekçelerin, kendisi önünde ileri sürülen hakların özünü de kapsadığını saptamaktadır. Dolayısıyla, Mahkeme, Hükümet'in başvuruların şikâyetlerini ulusal mahkemeler önünde en azından özü itibarıyla ileri sürmedikleri yönündeki itirazının reddedilmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

166. Hükümet'in, başvuruların idarenin objektif sorumluluğunu söz konusu etmek amacıyla ulusal mahkemelere başvurma imkânlarının

bulunduğu yönündeki itirazının ikinci kısmı hakkında, Mahkeme, belli bir duruma özgü koşullarda, idareye haksız yere bir kusurun atfedilip atfedilmediğinin belirlenmesi gerekmeksizin, devletin, kamu düzenini ve güvenliğini koruma veya kişilerin hayatlarını ve mallarını koruma yükümlülüğünü yerine getirmedeğinin saptanması halinde, Anayasa'nın 125. maddesine göre, objektif sorumluluğun devreye girdiğini daha önce tespit ettiğini hatırlatmaktadır (diğer kararlar arasında, *Kavak/Türkiye*, No. 53489/99, § 32, 6 Temmuz 2006). Mahkeme ayrıca, bu hukuk yoluna başvurma, yalnızca tazminat ödenmesine karar verilmesiyle sonuçlanabileceğinin altını çizmektedir. Oysa Mahkeme, bir hukuk yolu kullanıldığında, amacı uygulamada aynı olan bir diğer hukuk yolunun kullanılmasının gerekmediğini hatırlatmaktadır (*Riad ve Idiab/Belçika*, No. 29787/03 ve 29810/03, § 84, 24 Ocak 2008). Somut olayda, Mahkeme, dosyadaki belgeleri ve elinde bulunan bilgileri göz önüne alarak, B. Akan ve M. Özel'in idare mahkemelerinde kusur nedeniyle tazminat davası açma girişiminde bulduklarını saptamaktadır (104-106. paragraflar). İlgililer ayrıca, yakınlarının ölümü nedeniyle meydana gelen hem maddi hem de manevi zarara ilişkin olarak hukuk mahkemelerinde tazminat davası açmışlardır (110-120. paragraflar). Mahkeme, Ş. Yüce (Ergüden) ve S. Çakır'ın da hukuk mahkemelerinde tazminat davası açtıklarını tespit etmektedir (yukarıda 121-131. paragraflar). Dolayısıyla, Mahkeme, bu başvuranların ayrıca, idare mahkemelerinde, devlet hakkında, yalnızca tazminat ödenmesine karar verilmesiyle sonuçlanabilecek bir davayı açmamakla suçlanamayacakları kanaatine varmaktadır.

167. Diğer başvuranlara ilişkin olarak, Mahkeme, söz konusu hukuk yolunun, hem teoride hem de olayların meydana geldiği dönemde uygulamada etkin ve geçerli olduğu konusunda Mahkeme'yi ikna etme görevinin, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri süren Hükümet'e ait olduğunu yinelemektedir. Mahkeme ayrıca, bu kuralı uygularken, kuralın hangi bağlamda yer aldığını ve başvuranın kişisel durumunu gerektiği gibi

dikkate alması ve davaya özgü koşulların tamamını göz önünde bulundurarak, bir başvuranın iç hukuk yollarını tüketmek için kendisinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yaptığının kabul edilip edilemeyeceğini araştırması gerektiğini hatırlatmaktadır (*Salman/Türkiye* [BD], No. 21986/93, § 86, AİHM 2000-VII). Bu bağlamda, aynı zamanda, başvuranın yaşadığı güvensizlik ve hassasiyet durumu da dikkate alınmaktadır (*Menteş ve diğerleri/Türkiye*, 28 Kasım 1997, § 59 son cümle (*in fine*), *Derleme* 1997-VIII). Somut olayda, şikâyetlerin temelinde yer alan afetin büyüklüğü ve bu afetin başvuranlar açısından meydana getirdiği dramatik sonuçlar ile bunların ardından, başvuranların yaşadıkları özel ve hassas durum ve yine başvuranların, ceza davası sırasında, medeni haklarını saklı tutmak kaydıyla dava açtıklarını belirttikleri dilekçeleri sundukları yönündeki tespit (yukarıda 34, 38 ve 63. paragraflar) göz önüne alındığında, devletin sorumluluğunun söz konusu edilmesi için yalnızca başvuranların özenli davranmalarına dayanılmaması gerekmektedir (*mutatis mutandis*, *Boudaïeva ve diğerleri/Rusya*, No. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 ve 15343/02, § 112, AİHM 2008 (alıntılar)).

Bununla birlikte, Mahkeme, yalnızca, Hükümet'in bu hukuk yolunun benzer bir durumda başarıyla kullanıldığı durumlara dair herhangi bir örnek sunmadığını tespit edebilmektedir. Yukarıda belirtilenler göz önüne alındığında, Hükümet'in itirazının bu kısmının da reddedilmesi gerekmektedir.

168. Son olarak, Hükümet'in, başvuranların bazı kişiler hakkında tazminat davası açmadıkları yönündeki itirazının son kısmı hakkında, Mahkeme, B. Akan ve Ş. Yüce (Ergüden) ile M. Özel ve S. Çakır'ın, hukuk mahkemelerine başvurarak, yakınlarının ölümü nedeniyle meydana gelen hem maddi hem de manevi zarara ilişkin tazminat davası açtıklarını daha önce tespit ettiğini (yukarıda 166. paragraf) hatırlatmaktadır. Diğer başvuranlar, İ. ve G. Erdoğan, A. ve M. Kılıç ile ilgili olarak, Mahkeme, ilgililerin, - tazminat davasına ilişkin yargılamanın uzun sürmesi - ve bu

davanın maliyeti dikkate alındığında, söz konusu hukuk yolunun etkin olmaması sebebiyle, bu davayı sonuna kadar sürdürmekten vazgeçtiklerini iddia ettiklerini gözlemlemektedir. Davaya özgü koşulları ve tarafların iddialarını göz önüne alarak, Mahkeme, itirazın bu kısmının, başvurular tarafından bu bağlamda ileri sürülen şikâyetlerin esasıyla yakından ilişkili olan sorunları ortaya koyduğu kanısına varmaktadır. Dolayısıyla, Mahkeme, itirazın bu kısmını esasla birleştirmeye karar vermektedir (bk., aşağıda 199. paragraf).

III. SÖZLEŞME’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

169. Başvuranlar, Sözleşme’nin 2. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur (...)”

A. Sözleşme’nin 2. maddesinin uygulanabilirliği hakkında

170. Mahkeme, Sözleşme’nin 2. maddesinin, devlete yalnızca, kasten ölüme sebebiyet verilmesini engelleme zorunluluğu getirmediğini, aynı zamanda, kendi yargı yetkisi altında bulunan kişilerin hayatını korumaya yönelik gerekli tüm tedbirleri alma yükümlülüğü de getirdiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, bu yükümlülüğün, yaşam hakkını söz konusu edecek nitelikte, kamuya özgü olan ya da olmayan her türlü faaliyet bağlamında geçerli olduğu şeklinde yorumlanması gerekse bile, yaşam hakkının doğal bir afet ile tehdit edilmesi durumunda da geçerli olduğunu hatırlatmaktadır (Yukarıda anılan, *Boudaieva ve diğerleri*, §§ 128-130).

171. Bu bağlamda, doğal tehlikelere ilişkin olarak, devlete atfedilen pozitif yükümlülüklerin kapsamının tehdidin kaynağına ve riskleri azaltabilecek nitelikteki tedbirlere bağlı olduğunu belirttikten sonra,

Mahkeme, bu yükümlülüklerin, yakın olan ve açıkça belirlenebilir nitelikteki tehlikelerin ve özellikle de yerleşim alanlarını etkileyen ve tekrar eden afetlerin söz konusu olduğu durumlarda geçerli olduğunu açıkça ifade etmiştir (*ibidem*, § 137). Böylelikle, insan hayatı bakımından derin etkilere yol açan doğal afetlerin meydana geldiği durumlarda, Sözleşme'nin 2. maddesinin uygulanabilir olduğu ve devletin sorumluluğunun söz konusu olduğu kabul edilmiştir. Somut olayda, başvuruların şikâyetlerinin, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas ve usul yönleri açısından incelenmesi gerekmektedir.

172. Gerçekte, Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin, her şeyden önce felaketleri önleme ve bu felaketlerin etkilerine karşı halkı koruma yükümlülüğü konusunda bir karar vermesini gerektirdiği kanaatine varmaktadır. Mahkeme ardından, başvuruların, söz konusu binaların yapımında görev alan kişilerin tamamı hakkında herhangi bir soruşturma yürütülmediği yönündeki ve açılan ceza davasının seyrine ilişkin iddialarını inceleyecektir.

B. Kabul edilebilirlik hakkında

1. Felaketlerin önlenmesi ve bu felaketlerin etkilerine karşı halkın korunması hakkında

173. Mahkeme, depremlerin, devletlerin önüne geçemeyecekleri olaylar olduğunu ve devletlere göre, depremlerin önlenmesinin, yalnızca felaketin zararlarını en aza indirmek için etkilerini azaltmaya yönelik tedbirlerin alınmasından ibaret olabileceğini gözlemlemektedir. Bu bağlamda, felaketleri önleme yükümlülüğünün kapsamı, dolayısıyla esasen devletin, şiddetli ve beklenmedik şekilde gerçekleşen bu tür doğa olaylarıyla, yani depremlerle baş edebilme kapasitesini güçlendiren tedbirlerin alınmasından ibarettir.

174. Bu bağlamda, Mahkeme, felaketlerin önlenmesi hususunun, özellikle arazi düzenlemesini ve imar denetimini kapsadığı kanısına varmaktadır. Somut olayda, Mahkeme, dosyadaki belgeleri dikkate alarak, ulusal makamların felakete uğrayan bölgenin deprem riski taşıdığına tamamen bilincinde olduklarını gözlemlemektedir. Böylelikle, bu bilgi, arazi düzenlemesine ilişkin planlara dâhil edilmiş ve depremin yaşandığı bölge "afet bölgesi" olarak sınıflandırılmıştır. Aynı şekilde, bu bölgeye imar izni verilmesi, özel koşullara tabi tutulmuştur. Sonuç olarak, her türlü yapının inşaatla ilgili belli standartlara uyması gerekmektedir. Yapı ruhsatlarının verilmesi yoluyla arazilerin işgalini ve kullanımını düzenlemekle yetkili olan yerel makamlar, dolayısıyla, risklerin önlenmesinde rol oynayarak, birincil sorumluluğa sahip olmuşlardır.

175. Oysa davaya ilişkin koşullarda, Mahkeme, depremin, söz konusu bölgeye uygulanması gereken, güvenlik ve inşaat ile ilgili standartlara uymayan binaların yıkılması nedeniyle insan hayatı bakımından feci sonuçlara yol açtığını tespit etmektedir. Bu bağlamda, söz konusu sorunu incelemekle yetkili olan ulusal mahkemeler önünde yürütülen davalar sırasında varılan tespitler dikkate alındığında, bu yapıları kontrol etmek ve denetlemekle görevli olan yerel makamların bu konuya ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmediklerinin tespit edildiği görülmektedir.

176. Mahkeme böylelikle, depremden önce, Çınarcık Belediye Başkanı ile Belediye Fen İşleri Müdürü hakkında gereken usullere uymaksızın imar planlarında değişiklik yaptıkları gerekçesiyle davaların açıldığını ve ilgililerin bundan dolayı mahkûm edildiklerini saptamaktadır (yukarıda 83-86. paragraflar). Ayrıca, Mahkeme, felakete uğrayan bölgede yer alan binaların çökmesinde yetkili mercilerin sorumlu olduğunun, bilirkişiler ve meclis komisyonu tarafından kabul edildiğini tespit etmektedir (yukarıda 45 ve 137. paragraflar). Bununla birlikte, İçişleri Bakanlığı'nın olaya karışan kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmesine yönelik kararı, Danıştay'ın 4 Ekim 2000 tarihli kesinleşmiş kararı ile kaldırılmıştır; bu

husus, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 11 Nisan 2002 tarihinde yapılan duruşmaya ilişkin tutanakta tespit edilmiştir ve aynı tarihte, başvuruların tamamının bu durumdan haberdar edilmiş olabilecekleri değerlendirilebilmektedir (yukarıda 55. paragraf).

Dahası, B. Akan ve M. Özel tarafından sunulan, 4 Ekim 2000 tarihli Danıştay kararının kaldırılması ve olaya karışan kamu görevlileri hakkında yargılamanın yenilenmesi yönündeki talep, diğer yandan, Danıştay tarafından 14 Ocak 2003 tarihinde reddedilmiştir (yukarıda 96. paragraf).

177. Oysa bu hukuk yolunun Sözleşme'nin 2. maddesinin usuli gereklilikleri bakımından dikkate alınabileceği varsayılsa bile, 4 Ekim 2000 tarihli kararın, Ağır Ceza Mahkemesi'nin 11 Nisan 2002 tarihli duruşmasının ve hatta 14 Ocak 2003 tarihli kararın ardından altı ayı aşkın bir süre sonra, başvuruların 16, 22 ve 25 Nisan 2005 tarihlerinde yapıldığını kaydetmek gerekmektedir. Bununla birlikte, B. Akan ve M. Özel, 6 Nisan 2004 tarihli İnsan Hakları İl Kurulu kararıyla, şikâyetlerini sunmak için Mahkeme'ye başvurma imkânlarının bulunduğu dair açıkça bilgilendirilmişlerdir, ancak ilgililer, yine de 16 Nisan 2005 tarihine kadar Mahkeme'ye başvurmadan imtina etmişlerdir.

178. Şüphesiz, Hükümet, kendi görüşlerinde, altı ay süre kuralına uyulmaması bağlamında herhangi bir kabul edilemezlik itirazı sunmamıştır. Mahkeme, bununla birlikte, daha önce, altı ay süre kuralının genel nitelikli bir kural olduğunu ve dolayısıyla, Hükümet, bunu ileri sürmese bile (*Paçacı ve diğerleri/Türkiye*, No. 3064/07, § 71, 8 Kasım 2011), bu kuralı resen uygulama yetkisine sahip olduğu (*Sabri Güneş/Türkiye* [BD], No. 27396/06, § 29, 29 Haziran 2012) kanısına vardığını hatırlatmaktadır. Dolayısıyla, B. Akan ve M. Özel için altı ay süre kuralının işlemeye başladığı tarih (yukarıda 176. paragrafın son cümlesi (*in fine*)) ve diğer başvuruların memurlar hakkında soruşturma izni verilmesi yönündeki kararın kaldırılmasından haberdar edildiklerinin kabul edilebileceği tarihle (yukarıda 176. paragraf) ilgili olarak yukarıda varılan tespitleri dikkate

olarak, Mahkeme, şikâyetin bu kısmının geç sunulduğu ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

2. Ceza davasının seyri hakkında

179. Başvurunun bu kısmının, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit ederek ve diğer yandan, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesinin bulunmadığını belirterek, Mahkeme, bu kısmın kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

C. Esas hakkında

180. Felaketleri önleme, bu felaketlerin etkilerine karşı halkı koruma ve acil yardım çalışmalarını ve acil tedbirleri uygulama yükümlülüğüne ilişkin olarak başvuranların dile getirdiği şikâyetler hakkında daha önce varılan tespitler (yukarıda 164 ve 178. paragraflar) göz önünde bulundurulduğunda, bundan böyle yalnızca, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü kapsamına giren bir sorun olan, başvuranların ceza davasının seyrine ilişkin iddiaları hakkında karar vermek gerekmektedir.

1. Başvuranların iddiaları

a) S. Çakır, M. Özel ve B. Akan'ın iddiaları

181. Başvuranlar, somut olayda yürütülen ceza davasının, sırasıyla sorumlulukları düzeyinde sorumlu tuttukları kişilerin tamamının mahkûm edilmesine imkân vermediğini ileri sürmektedirler: Ceza hukuku sitemi, hem doğal afetler konusundaki mevzuatın yetersizliği hem de ceza zanaşımına ilişkin kuralların uygulanması nedeniyle işlememiştir.

Ayrıca, Hükümet'in iddia edebileceğinin aksine, söz konusu kişilerin tamamı yargılanmamış ve mahkûm edilmemiştir. Bu bağlamda, başvuranlar, hakkında tutuklama kararı çıkarılmasına ve aradan uzun yıllar geçmesine rağmen, D.B.'nin yakalanmadığını/tutuklanmadığını ve davaya da katılmadığını belirtmektedirler. Başvuranlar, C.G. ve Z.C. için de aynı durumun geçerli olduğunu ifade etmektedirler. Başvuranlar, bununla birlikte, ceza davası sırasında yargılanan beş kişi arasından dördü hakkında, zamanaşımı nedeniyle, suçlamaları düşürme kararı verildiğini, bu dört kişi arasında bulunan İ.K. hakkında ise suçlamaları kısmen düşürme kararı verildiğini eklemektedirler.

182. Başvuranlar, bunun yanı sıra, devletin, yakınlarının hayatını kaybetmesi nedeniyle suçlanan kamu görevlilerini cezalandırmakla görevli olduğunu ileri sürmektedirler. Başvuranlar bu bağlamda, bilirkişilerin söz konusu sorumlulukları tespit ettiklerini, ancak yine de soruşturmaların yürütülmesine izin verilmediğini belirtmektedirler.

b) A. ve M. Kılıç, İ. ve G. Erdoğan ile Ş. Yüce (Ergüden)'in iddiaları

183. Başvuranlar, devletin, kendi bakış açlarına göre sorumlu olan kişileri zamanında yakalama/tutuklama ve yargılama görevini yerine getirmediğini ve böylelikle, söz konusu kişilerin zamanaşımından yararlandıklarını ifade etmektedirler.

184. Ayrıca, başvuranlar, sorumlulukları bilirkişi tarafından tespit edilen kamu görevlileri hakkında soruşturma yürütülmemesinin etkili başvuru hakkını ihlal ettiği kanaatindedirler. Bu bağlamda, başvuranlar, sorumlulukları bilirkişi tarafından tespit edilmesine rağmen, bazı memurlar hakkında soruşturma yürütülememesiyle ilgili olarak yürürlükteki mevzuatı ileri sürmektedirler.

2. Hükümet'in iddiaları

185. Yaşam hakkının ihlalinin iddia edilmesi durumunda adli açıdan verilecek cevaplar hakkında *Öneriyıldız/Türkiye* davasında ([BD], No. 48939/99, §§ 91-92, AİHM 2004-XII) ileri sürülen ilkelere atıfta bulunarak, Hükümet, davaya özgü koşullarda, yerel makamların derin bir soruşturma yürüttüklerini belirtmektedir. Böylelikle, bilirkişi incelemeleri yapılmış, raporlar hazırlanmış ve taraflar bu raporlar hakkında görüşlerini sunabilmişlerdir. Dahası, yerel mahkemeler, müdahale taleplerini incelemişler ve davaya müdahil olanların gerçekte davayla ilişkili olup olmadıklarını ya da hangi ölçüde ilişkili olduklarını değerlendirmişlerdir. Son olarak, yerel mahkemeler delilleri toplamışlar ve bunları dikkatle incelemişlerdir.

186. Hükümet, mevcut davanın, makamların soruşturmayı başlatma hızına göre nitelendirildiği, zira kendi bakış açısına göre, bu durumun önem arz ettiği kanısındadır. Hükümet, olay yeri inceleme tutanaklarının 24 ve 25 Ağustos 1999 tarihlerinde hazırlandığını, V.G.'nin 6 Eylül 1999 tarihinde dinlendiğini, iddianame ile ek iddianamenin sırasıyla 16 Eylül 1999 ve 22 Eylül 2000 tarihlerinde düzenlendiğini belirtmektedir. Hükümet ayrıca, ceza davasında meydana gelen herhangi bir gecikmenin yerel makamlara atfedilemeyeceğini ve davanın Konya'ya nakledilmesinin başvuranların davaya katılmasını engellemediğini iddia etmektedir.

Hükümet, bu nedenle, Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edilmediğini ileri sürmektedir.

3. Mahkeme'nin değerlendirmesi

a) Genel ilkeler

187. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin, bir başvurana üçüncü kişiler hakkında soruşturma yürütülmesini veya bu kişilerin mahkûm

edilmesini sağlama hakkını (Yukarıda anılan, *Öneryıldız*, § 96) veya her yargılamanın mahkûmiyet kararıyla, hatta belirli bir cezanın verilmesiyle sonuçlanmasını gerektiren bir sonuç yükümlülüğünü kapsamadığını hatırlatmaktadır. Buna karşın, ulusal mahkemeler, hiçbir durumda, yaşam hakkına yönelik haksız müdahalelerin cezasız bırakılmasını sağlayacak şekilde davranmamalıdır. Bu durum, yargılanabilir kişilerin güvenini korumak, hukuk devletine olan bağlılıklarını sürdürmek ve yasadışı eylemlere müsamaha gösterildiği ya da bu fiillerin işlenmesinde işbirliği yapıldığı yönündeki izlenimleri önlemek için gereklilik arz etmektedir (*Nencheva ve diğerleri/Bulgaristan*, No. 48609/06, § 116, 18 Haziran 2013).

188. Mahkeme, bunun yanı sıra, tehlikeli faaliyetler, yetkili mercilerin sorumluluğu altında meydana gelen olayların ardından ölüme yol açtığı takdirde, Sözleşme'nin 2. maddesinin, mercilere, bu faaliyetler konusunda resmi soruşturma yürütme yükümlülüğü getirdiğini vurgulamaktadır. Gerçekte, yetkili merciler, genellikle, bu tür olaylara sebebiyet verebilecek nitelikteki karmaşık olayları ve sorumluları tespit etmeye olanak sağlayan yeterli ve gerekli bilgileri elde etmesi gereken tek makamlardır (Yukarıda anılan, *Öneryıldız*, § 93). Benzer soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan, iç hukuktaki hükümlerin etkin şekilde uygulanmasını ve devlet görevlilerinin veya makamlarının davranışları söz konusu edildiğinde, bu görevlilerin veya makamların kendi sorumlulukları altında meydana gelen ölümlere ilişkin sorumluluk üstlenmelerini sağlamaktır (*Paul ve Audrey Edwards/Birleşik Krallık*, No. 46477/99, §§ 69 ve 71, AİHM 2002-II, *Mastromatteo/İtalya* [BD], No. 37703/97, § 89, AİHM 2002-VIII).

189. Mahkeme aynı zamanda, tehlikeli faaliyetlerin sebep olduğu kazalara karşı adli açıdan verilecek cevaplar hakkında ortaya konulan ilkelerin doğal afetler alanında da uygulanmaya elverişli olduğunu hatırlatmaktadır. Önleyici pozitif tedbirleri alma yükümlülüğü sebebiyle devletin sorumluluğunu söz konusu eden olaylar neticesinde can kaybının

yaşandığı durumlarda, Sözleşme'nin 2. maddesinin gerektirdiği hukuk sisteminin, soruşturmanın sonuçlarının bunu haklı kılması sebebiyle ceza verilmesini sağlayacak nitelikte ve bazı etkinlik kriterlerini karşılayan, resmi, bağımsız ve tarafsız bir soruşturma mekanizmasını kapsamaması gerekmektedir (*Boudaïeva*, § 142). Benzer durumlarda, yetkili merciler, örnek olacak şekilde, özen ve çabukluk göstermelidirler ve bir yandan, bu tür bir müdahalenin meydana geldiği koşulları ve düzenleyici çerçevenin uygulanmasındaki eksiklikleri belirleyecek ve diğer yandan, ard arda sıralanan bu koşullar çerçevesinde herhangi bir şekilde olaya karışan devlet görevlileri ya da organlarının tespitini sağlayacak nitelikte resen soruşturmalar yürütmelidirler (*ibidem*, § 142).

190. Diğer taraftan, resmi soruşturma ulusal mahkemelerde davaların açılmasına neden olduğu takdirde, Sözleşme'nin 2. maddesinin gereklilikleri, resmi soruşturma aşamasının ötesine uzanmaktadır: Karar aşaması da dâhil olmak üzere, yargılamanın tamamı, kanunla hayatı koruma yönündeki pozitif yükümlülüğe ilişkin gereklilikleri yerine getirmelidir (Yukarıda anılan, *Öneryıldız*, § 95, ve yukarıda anılan, *Boudaïeva*, § 143).

b) İlkelerin mevcut davaya uygulanması

191. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesi açısından usuli yükümlülüğün, devletin neticede ilgililerin ölümünden sorumlu olduğu kanısına varılıp varılmadığı hususundan bağımsız olduğunu hatırlatmaktadır (*Šilih/Slovenya* [BD], No. 71463/01, § 156, 9 Nisan 2009). Gerçekte, Sözleşme'nin 2. maddesinin kapsadığı, etkin soruşturma yürütme yönündeki usuli yükümlülük, farklı ve bağımsız bir yükümlülük haline gelmiştir (*ibidem*, § 159, ve *G.N. ve diğerleri/İtalya*, No. 43134/05, § 83, 1 Aralık 2009 ve bu kararda ileri sürülen içtihadi atıflar).

192. Somut olayda, Mahkeme, çöken binaların gayrimenkul müteahhitleri ve binaların yapımında doğrudan görev alan kişiler hakkında

ceza davalarının başlatıldığını tespit etmektedir. Mahkeme ayrıca, bu davaların 195 kişinin ölümüyle ilgili olduğunu kaydetmektedir. Farklı soruşturma dosyalarına bölünmüş olan davalar birleştirilmiş, ardından zaman içinde ayrılmıştır (yukarıda 46, 62, 73 ve 74. paragraflar). Bu nedenle, söz konusu farklı davaların temeli, aynı olaylara, yani yıkılan binalardaki eksikliklere dayanmaktadır ve böylelikle, Mahkeme'ye göre, bu durumda davaların zaman içinde ayrılmış olması ya da olmamasına pek önem verilmeksizin, aynı olan tek bir soruşturmanın değerlendirilmesi söz konusudur.

193. Mahkeme ardından, başvuruların böylelikle yürütülen ceza davasına katıldıklarını ve müdahil taraf olduklarını tespit etmektedir. 14 Eylül 1999 tarihinde beş sanık hakkında başlatılan bu ceza davası; söz konusu sanıklardan yalnızca ikisinin mahkûm edilmesiyle ve diğer yandan, bir sanık hakkında da zamanaşımı sebebiyle suçlamaları kısmen düşürme kararı verilmesiyle, on iki yıldan fazla bir süre sonra, 15 Aralık 2011 tarihinde sona ermiştir (yukarıda 73-79. paragraflar). Bu süre zarfında, iki sanık uzun yıllardan beri bulunamamıştır (yukarıda 62. paragraf) ve diğer yandan, bu sanıklar arasından D.B. hakkında gerçekte hiçbir zaman ceza mahkemeleri önünde dava açılmamıştır ve böylelikle, ilgilinin ihtilaf konusu koşullarda suça karışıp karışmadığı bile ceza mahkemeleri tarafından tespit edilememiştir. Dahası, ihtilaf konusu olayların meydana gelmesinden sorumlu olup olmadıkları tespit edilmeksizin, üç sanık hakkında zamanaşımı sebebiyle suçlamaları düşürme kararı verilmiştir (yukarıda 80. paragraf).

194. Oysa Mahkeme, yalnızca zamanın geçmesinin, hem soruşturmaya hanel getirecek hem de soruşturmanın tamamlanma ihtimalini kesinlikle olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olduğunu hatırlatmaktadır (*M.B./Romanya*, No. 43982/06, § 64, 3 Kasım 2011). Mahkeme ayrıca, zamanın geçmesinin, mevcut delillerin niceliğini ve niteliğini kaçınılmaz şekilde etkilediğini ve bunun yanı sıra, özenli davranılmadığının

görülmesinin, soruşturmaların iyi niyetle yürütülüp yürütülmediği konusunda şüphe oluşturduğunu ve şikâyetçilerin yaşadığı endişenin devam etmesine yol açtığını vurgulamaktadır (Yukarıda anılan, *Paul ve Audrey Edwards*, § 86).

195. Davanın mağdurlarının sayısı sebebiyle inkâr edilemez bir karmaşıklık içerdiğini kabul ederek, Mahkeme, yalnızca beş sanığın olaya karıştığını ve söz konusu binaların çökmesine neden olan eksiklikler ve koşullar ile söz konusu sorumlulukları belirleyen bilirkişi raporlarının çok daha önce - 1999 yılı Ağustos ayından (yukarıda 20-21. paragraflar) ve 2000 yılı Ekim ayından itibaren (yukarıda 45. paragraf) - hazırlandığını saptamaktadır. Mahkeme bununla birlikte, Ağır Ceza Mahkemesi'nin yeniden bilirkişi incelemesi yapılması yönündeki 3 Mayıs 2001 tarihli talebinin ancak üç yıl iki aydan fazla bir süre sonra, 5 Temmuz 2004 tarihinde yerine getirildiğini (yukarıda 65. paragraf) kaydetmektedir.

196. Söz konusu sorumlulukların tespit edilmesi açısından somut olayda yürütülen soruşturmanın konusunun önemi, yukarıda anılan binaların yapıldığı koşullar ve bu binaların yıkılma nedenlerinin, bununla birlikte, yerel makamları, yasadışı eylemlere müsamaha gösterildiği ya da bu fiillerin işlenmesinde işbirliği yapıldığı yönündeki izlenimleri önlemek amacıyla dosyayı ivedilikle incelemeleri konusunda teşvik etmesi gerekmektedir.

197. Gerçekte, engeller ya da zorlukların, soruşturmanın belirli bir durumda ilerlemesine mani olduğu kanısına varılabilse de, mercilerin ivedilikle cevap vermesi, yargılanabilir kişilerin güvenini korumak ve hukuk devletine bağlılıklarını sürdürmek amacıyla büyük önem taşımaya devam etmektedir (Yukarıda anılan, *Šilih* § 96). Bu durumda, Mahkeme, yalnızca, ihtilaf konusu yargılama süresinin, davada gereksiz bir gecikmeye mahal vermeksizin, ivedi inceleme gerekliliğini yerine getirmediğini tespit edebilmektedir. Böylelikle, ceza davası, sadece iki sanığın gerçekte sorumlu olduğuna karar verilmesiyle sonuçlanacak şekilde yürütülmüştür. Diğer üç sanık ise zamanaşımından yararlanmıştır.

198. Üstelik Sözleşme'nin 2. maddesi açısından, Mahkeme, idari makamların izin vermemeleri sebebiyle kamu görevlerini yerine getiren kişiler hakkında herhangi bir suçlama ya da soruşturma yapılmamasının, Sözleşme'nin 2. maddesi bakımından sorun yarattığını daha önce kabul ettiğini hatırlatmaktadır (örnek olarak, *Asiye Genç/Türkiye*, No. 24109/07, § 83, 27 Ocak 2015). Somut olayda, Mahkeme, memurların ceza soruşturmasına tabi tutulmalarını sağlamak amacıyla, bazı başvuranların yetkili makamlar nezdinde buldukları girişimlerin sonuçsuz kaldığını saptamaktadır (yukarıda 88-99. paragraflar). Bu bağlamda, Mahkeme, ön koşul olarak idarenin izin vermemesi nedeniyle, yıkılan binaların denetim ve kontrolünde eksiklik ve kusurlarının tespit edilmesi muhtemel olan - aynı zamanda, bilirkişi (yukarıda 45. paragraf) ve İçişleri Bakanı (yukarıda 87. paragraf) tarafından eksiklik ve kusurları tespit edilen - memurlar hakkında bu tür bir ceza soruşturmasının yürütülmediğini belirtmektedir.

199. Başvuranların yıkılan binaların yapımında görev alan kişiler hakkında tazminat davası açmalarının mümkün olup olmadığıyla ilgili olarak, Mahkeme, devletin Sözleşme'nin 2. maddesi bakımından yükümlülüğünün, yalnızca hukuken öngörülen koruma mekanizmalarının uygulamada etkili şekilde işlemesi halinde yerine getirildiğinin varsayılabilceğini hatırlatmaktadır (*Calvelli ve Ciglio/İtalya* [BD], No. 32967/96, § 53, AİHM 2002-I, *Byrzykowski/Polonya*, No. 11562/05, § 117, 27 Haziran 2006). Oysa somut olayda, Mahkeme yalnızca, hukuk mahkemelerinde tazminat davası açan başvuranların, bu mahkemelerin kararlarını vermelerinden önce, duruma göre, sekiz ve on iki yıl arasında beklemek zorunda kaldıklarını (yukarıda 110-131. paragraflar) tespit edebilmektedir. Mahkeme, diğer taraftan, konuya ilişkin kendi içtihadı bakımından, yakınlarını kaybetmeleri nedeniyle meydana gelen manevi zarar bağlamında ilgili başvuranlara ödenmesine karar verilen meblağların azlığını vurgulamaktadır. Mahkeme dolayısıyla, tazminata ilişkin hukuk yolunun, mevcut davaya özgü koşullarda etkin olarak kabul edilebilecek bir

hukuk yolu olmadığı kanısına varmakta ve bu nedenle, Hükümet'in bu bağlamdaki ilk itirazını reddetmektedir.

200. Yukarıda belirtilenleri dikkate alarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

IV. İDDİA EDİLEN DİĞER İHLALLER HAKKINDA

201. Başvuranlar, yargılamanın hakkaniyete uygun olmamasından ve kendilerine maruz kalınan zararı tazmin etme imkânı sağlayacak etkin bir hukuk yolundan yararlanamamalarından şikâyet etmektedirler. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. ve 13. maddelerini ileri sürmektedirler. Son olarak, başvuranlar, Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

202. Hükümet, başvuranların iddialarını kabul etmemektedir.

203. Sözleşme'nin 2. maddesi açısından vardığı ihlal tespitini dikkate alarak (yukarıda 200. paragraf), Mahkeme, mevcut dava ile ortaya konulan başlıca hukuksal sorunu incelediği kanaatine varmaktadır. Davaya ilişkin olayların ve tarafların iddialarının tamamını göz önünde bulundurarak, Mahkeme, bundan böyle, Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamındaki diğer şikâyetlerin kabul edilebilirliği ya da esası hakkında ayrı ayrı karar verilmesine gerek olmadığı kanısına varmaktadır (bk., benzer bir yaklaşım hususunda *Kamil Uzun/Türkiye*, No. 37410/97, § 64, 10 Mayıs 2007).

V. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

204. Sözleşme'nin 41. maddesi uyarınca,

“Eğer Mahkeme, işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminatlar

205. M. Özel, maddi zarar bağlamında 40.000 TRL ve annesinin ölümü nedeniyle meydana gelen manevi zarar bağlamında 500.000 TRL talep etmektedir.

206. B. Akan, maruz kalınan maddi zarar bağlamında 40.000 TRL talep etmektedir. İlgili, yine annesinin ölümü ve 9 yaşındaki kızının saatlerce göçük altında kalması nedeniyle yaşadığı acı, korku ve travma sebebiyle oluşan manevi zarar bağlamında 500.000 TRL talep etmektedir. İlgili, aynı zamanda, ceza davasını takip etmek için kendisinin ve avukatının yaptığı seyahat ve konaklama giderleri sebebiyle, maddi zarar bağlamında 23.000 TRL ve avukatının Danıştay ve İçişleri Bakanlığı önünde Ankara’da yürütülen davayı takip etmek için yaptığı masraflar nedeniyle oluşan maddi zarar bağlamında 5.000 TRL talep etmektedir. İlgili ayrıca, hasar gördüğünü belirttiği, apartman dairesindeki eşyaların değerine karşılık gelen maddi zarar bağlamında 20.000 TRL talep etmektedir. İlgili son olarak, kızından dolayı maruz kaldığı manevi zarar bağlamında 300.000 TRL talep etmektedir.

207. S. Çakır, ceza davasının takibi için yapılan yol masrafları bağlamında 18.000 TRL talep etmektedir. İlgili, kanıtlayıcı belge olarak, tren biletlerinin fotokopilerini ibraz etmektedir. İlgili aynı zamanda, yıkıldığını belirttiği apartman dairesinde hasar gören eşyaların değeri bağlamında 20.000 TRL talep etmektedir. İlgili, bu bağlamda, aradan geçen zamanı dikkate alarak, söz konusu eşyaların detaylı bir listesini ya da bu eşyaların değerini tespit edebilecek belgeleri sunacak bir durumda olmadığını belirtmektedir. İlgili ayrıca, ceza davasına katılması sebebiyle

maruz kaldığı kanaatine vardığı maaş kaybı bağlamında 90.000 Amerikan doları talep etmektedir. İlgili, bunun yanı sıra, oğlunun ölümü ve kendisinin oğlunun cesedini enkaz altından çıkardığı tarih olan, depremin dördüncü gününe kadar yaşadığı ızdırap sebebiyle maruz kaldığı manevi zarar bağlamında 750.000 TRL talep etmektedir. İlgili yine, göçük altında on saat kaldığını, bu nedenle korku duyduğunu ve böylelikle, bundan böyle klostrofobiden muzdarip olabileceğini ifade etmektedir. Aynı şekilde, ilgili, eşinin göçük altında sekiz saat kalmasına bağlı olarak endişe ve üzüntü duyduğunu belirtmektedir. İlgili aynı zamanda, davayı takip etmek için yaptığı yolculukların yorgunluğa sebep olduğunu ve yargılamanın uzunluğunu da ileri sürmektedir.

208. A. ve M. Kılıç'ın her biri, oğullarının ölümü nedeniyle oluşan manevi zarar bağlamında 250.000 TRL ve yine her biri, oğullarının ölümünden dolayı meydana gelen maddi destek kaybı bağlamında 250.000 TRL talep etmektedir. Davayı takip etmek için avukatlarının yaptığı seyahatlere karşılık gelen maddi zarar bağlamında, ilgililer, Konya'da yürütülen ceza davası nedeniyle müştereken 18.000 TRL ve Yalova'da yürütülen idari dava nedeniyle müştereken 5.000 TRL talep etmektedirler.

209. İ. ve G. Erdoğan'ın her biri, oğullarının ölümü sebebiyle meydana gelen manevi zarar bağlamında müştereken, 250.000 TRL ve yine oğullarının ölümünden dolayı meydana gelen maddi destek kaybı bağlamında 250.000 TRL talep etmektedir. Davayı takip etmek için avukatlarının yaptığı seyahatlere karşılık gelen maddi zarar bağlamında, ilgililer, Konya'da yürütülen ceza davası nedeniyle müştereken 18.000 TRL ve Yalova'da yürütülen idari dava nedeniyle müştereken 5.000 TRL talep etmektedirler.

210. Ş. Yüce (Ergüden), anne ve babasını kaybetmesi nedeniyle meydana gelen manevi zarar bağlamında 500.000 TRL ve enkaz altında geçirdiği saatlere, hissettiği korkuya, başvurması gerektiğini belirttiği psikolojik desteğin maliyetine ve davaya ilişkin seyahatler nedeniyle

kendisinde oluşan yorgunluğa bağlı olarak yaşadığı kişisel sıkıntılar sebebiyle 500.000 TRL talep etmektedir. Davayı takip etmek için yaptığı seyahatlere karşılık gelen maddi zarar bağlamında, ilgili, Konya'da yürütülen dava nedeniyle 36.000 TRL ve Yalova'da yürütülen dava nedeniyle 5.000 TRL talep etmektedir.

İlgili ayrıca, deprem sırasında yıkılan apartman dairesi ile hasar gören eşyaların değerine karşılık gelen maddi zarar bağlamında 120.000 TRL ve kendisine göre, annesine ait olan daire ve buradaki eşyaların değeri üzerinden kendi miras payına karşılık gelen maddi zarar bağlamında 30.000 TRL talep etmektedir.

211. Hükümet, bu iddiaları kabul etmemektedir. Hükümet, başvuranların ileri sürülen maddi zararlar bağlamındaki iddialarını kanıtlayıcı belgelerle desteklemediklerini belirtmektedir. Hükümet ayrıca, adil tazmin bağlamında tazminat ödenmesinin sebepsiz zenginleşmeye yol açmaması gerektiğini belirterek, başvuranların manevi zararlar bağlamındaki iddialarının kabul edilemez olduğunu ifade etmektedir.

212. Mahkeme, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zararlar arasında herhangi bir nedensellik bağının bulunmadığı kanaatindedir ve dolayısıyla bu yöndeki talepleri reddetmektedir. Buna karşın, Mahkeme, manevi zarar bağlamında, B. Akan ve M. Özel'e müştereken 30.000 avro, A. ve M. Kılıç'a müştereken 30.000 avro, İ. ve G. Erdoğan'a müştereken 30.000 avro ve aynı zamanda, diğer başvuranlar, Ş. Yüce (Ergüden) ve S. Çakır'ın her birine 30.000 avro ödenmesinin uygun olacağı kanısına varmaktadır.

B. Masraf ve giderler

213. S. Çakır, iç hukuktaki davaya ilişkin çeşitli masraf ve giderler bağlamında 15.000 TRL ve Mahkeme ile yerel mahkemeler önünde yapılan avukatlık masrafları bağlamında 25.000 dolar talep etmektedir. S. Çakır,

kendisine göre, avukatıyla yaptığı avukatlık ücreti sözleşmesi üzerinde belirtilen meblağa karşılık gelen, Mahkeme önündeki avukatlık masrafları için ödenmesine karar verilebilecek tazminatların miktarının %25'i tutarında bir meblağ talep etmektedir. İlgili, kanıtlayıcı belge olarak, söz konusu avukatlık sözleşmesini ibraz etmektedir.

214. A. ve M. Kılıç, iç hukuktaki davaya ilişkin çeşitli masraflar için müştereken 15.000 TRL ve iç hukuktaki dava ile Mahkeme önünde açılan davaya ilişkin avukatlık masrafları için müştereken 50.000 dolar talep etmektedirler.

215. İ. ve G. Erdoğan, iç hukuktaki dava ve Mahkeme önündeki davaya ilişkin çeşitli masraflar için müştereken 15.000 TRL ve iç hukuktaki dava ile Mahkeme önünde açılan davaya ilişkin avukatlık masrafları için müştereken 50.000 dolar talep etmektedirler.

216. Ş. Yüce (Ergüden), iç hukuktaki davaya ilişkin çeşitli masraflar bağlamında 15.000 TRL talep etmektedir. İlgili, kendisine göre, dosyaya sunulan, avukatıyla yaptığı avukatlık ücreti sözleşmesi üzerinde belirtilen meblağa karşılık gelen, avukatlık masrafları için ödenmesine karar verilebilecek olan tazminatların miktarının %25'i tutarında bir meblağ talep etmektedir.

217. M. Özel, avukatıyla yaptığı avukatlık ücreti sözleşmesi üzerinde belirtilen meblağa karşılık gelen, avukatlık masrafları için ödenmesine karar verilebilecek olan, telafi edici tazminatların miktarının %25'ine tekabül eden bir meblağ talep etmektedir.

218. Hükümet, bu iddiaları kabul etmemektedir. Hükümet, S. Çakır haricinde, başvuruların, iddialarını destekleyecek nitelikte herhangi bir belge sunmadıklarını ifade etmektedir.

219. Mahkeme'nin içtihadına göre, bir başvurana, yalnızca masraf ve giderlerinin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir. Somut olayda, iddialarını yeterli ölçüde destekleyecek nitelikte herhangi bir belge

bulunmadığından, Mahkeme, A. ve M. Kılıç ile İ. ve G. Erdoğan ve M. Özel tarafından sunulan, masraf ve giderlere ilişkin talepleri reddetmektedir. Buna karşın, elinde bulunan belgeleri ve içtihadını göz önünde bulundurarak, Mahkeme, başvurular, Ş. Yüce (Ergüden) ve S. Çakır'ın her birine, Mahkeme önündeki dava için 4.000 avro ödenmesinin makul olacağı kanaatine varmaktadır.

C. Gecikme faizi

220. Mahkeme, gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME,

1. Oybirliğiyle, başvuruları birleştirmeye;
2. Oybirliğiyle, Hükümet'in iç hukuk yolunun tüketilmemesi bağlamındaki ilk itirazını esasla birleştirmeye ve reddetmeye;
3. Oybirliğiyle, başvurunun, ulusal mahkemeler tarafından yürütülen ceza davasıyla ilgili olması nedeniyle, usul yönünden, başvuruların yakınlarının ölümüne ilişkin olarak, Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamındaki şikâyetle ilgili kısmının kabul edilebilir olduğuna, ve felaketlerin önlenmesi, acil yardım çalışmaları ile acil tedbirlerin uygulanması konusunda iddia edilen eksikliklerle ilgili olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna;
4. Oybirliğiyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;

5. Bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamındaki şikâyetlerin kabul edilebilirliği ya da esası hakkında ayrı ayrı inceleme yapılmasına gerek olmadığına;
6. Oybirliğiyle,
- a) Davalı devletin, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kararın kesinleşeceği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere, aşağıdaki miktarları ödemekle yükümlü olduğuna:
- i) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, B. Akan ve M. Özel'e manevi tazminat olarak, müştereken, 30.000 avro (otuz bin avro);
- ii) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, A. ve M. Kılıç'a manevi tazminat olarak, müştereken, 30.000 avro (otuz bin avro);
- iii) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, İ. ve G. Erdoğan'a manevi tazminat olarak, müştereken, 30.000 avro (otuz bin avro);
- iv) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, başvuranlar, Ş. Yüce (Ergüden) ve S. Çakır'ın her birine, manevi tazminat olarak, 30.000 avro (otuz bin avro);
- v) Kendileri tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, başvuranlar, Ş. Yüce (Ergüden) ve S. Çakır'ın her birine, masraf ve giderler için 4.000 avro (dört bin avro);
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, bu miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

7. Bire karşı altı oyla, adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş, Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca, 17 Kasım 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Paul Lemmens
Başkan

İşbu kararın ekinde, Sözleşme'nin 45. maddesinin 2. fıkrası ve İçtüzüğün 74. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, Yargıç Lemmens'in sunduğu ayrık görüş bulunmaktadır.

P.L.
S.H.N.

YARGIÇ LEMMENS'İN SUNDUĞU KISMİ MUHALEFET ŞERHİ

Meslektaşlarımın, "Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri ile Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamındaki (...) şikâyetlerin kabul edilebilirliği ya da esası hakkında bundan böyle ayrı ayrı karar verilmesine gerek olmadığı" yönündeki görüşüne katılamayacağım için üzüntü duymaktayım (Kararın 203. paragrafı).

Kanaatime göre, bu şikâyetlerin, ya da en azından Sözleşme'ye Ek 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamındaki şikâyetin incelenmesinin, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönünden ihlaline ilişkin tespite herhangi bir katkı sağlamayacağını söylemek mümkün değildir. Mahkeme, mevcut davada ileri sürülen sorunlara benzer sorunları ortaya koyan davalarda bu tür şikâyetleri ayrı olarak incelemiştir (bk., örnek olarak, *Öneriyıldız/Türkiye* [BD], No. 48939/99, §§ 119-157, AİHM 2004-XII, ve *Boudaieva ve diğerleri/Rusya*, No. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 ve 15343/02, §§ 166-198, AİHM 2008 (alıntılar)). Bu koşullarda, Mahkeme'nin söz konusu şikâyetleri incelemesi gerektiği kanısındayım (*Yiğitdoğan/Türkiye* ((No. 2), No. 72174/10, 3 Haziran 2014) ve *Balta ve Demir/Türkiye* (No. 48628/12, 23 Haziran 2015) kararlarında sunulan kısmi muhalefet şerhlerime bakınız). Bu sebeple, kararın hüküm kısmındaki 5. madde açısından karşı oy kullandım.

Bu şikâyetlere dair inceleme sonucunun ne olabileceğini bilmediğimden, adil tazmine ilişkin "kalan taleplerin" reddedildiğini belirten, kararın hüküm kısmındaki 7. madde açısından da karşı oy kullanmak zorunda kaldım.